

HARRAS ARKI

Hartausmateriaali Paavalin seurakunnan varhaisnuorisotyöhön

Viivi Paavola
Opinnäytetyö, syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja
nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon
nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Paavola, Viivi. Harras arki. Hartausmateriaali Paavalin seurakunnan varhaisnuorisotyöhön. Järvenpää, syksy 2014, 116 sivua, 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö on produkti. Työssä kootaan Helsingin Paavalin seurakunnan varhaisnuorisotyön tarpeisiin soveltuva hartausmateriaali, joka sisältää rukouksia ja toiminnallisia hartauksia. Materiaali on tarkoitettu käytettäväksi alakouluikäisten lasten kerhoissa, nuortenilloissa sekä leireillä. Materiaalia voivat käyttää kaikki kouluikäisten lasten kanssa työskentelevät työntekijät, isokset, kerhonohjaajat sekä vapaaehtoiset. Materiaalin on sisällöllisesti tarkoitus tukea seurakunnassa tehtävää kristillistä kasvatustyötä. Materiaaliin valituissa rukouksissa ja hartausmalleissa on otettu huomioon alakouluikäisen lapsen hengelliset tarpeet ja ymmärryksen taso. Vaikka materiaali on suunniteltu Paavalin seurakunnan käyttöön, voidaan sitä hyödyntää muissakin evankelis- luterilaisissa seurakunnissa.

Tarve hartaus- ja rukousmateriaalin koostamiselle nousee suoraan Paavalin seurakunnan tarpeista. Monet materiaalin sisältämät hartaudet ja rukoukset on testattu ja toteutettu yhdessä muiden työntekijöiden ja lasten kanssa ja ne ovat saaneet myönteistä palautetta. Materiaaliin kootut hartaudet ja rukoukset on valikoitu seurakunnan tarpeet huomioon ottaen. Materiaalin kokoamisen taustatietoina käytetään kristillistä kasvatusta, varhaisnuorisotyön käytänteitä, alakouluikäisten hengellisiä tarpeita, jo olemassa olevan hartaus- ja rukousmateriaaleja käsittävää kirjallisuutta, sekä aiheeseen liittyviä aikaisempia opinnäytetöitä.

Avainsanat: hartaus, kristillinen kasvatusta, varhaisnuorisotyö, osallisuus, produkti.

ABSTRACT

Paavola, Viivi. Everyday Devotion. Devotion material for pre-youth work in Paavali parish. Language: Finnish. Järvenpää, autumn 2014, 116 pages, 1 appendix.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Program in Social Services. Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor in Social Services.

The bachelor thesis is a product. The product includes a devotional material package targeted for pre- youth work in Paavali parish. The material consists of devotions and functional prayers. The material is designed to be used with children in clubs, youth evenings and camps. It can easily be utilized by the youth workers, biggies, club leaders and volunteers as a part of their everyday work in the parish. The material is assembled to support Christian upbringing and spiritual life in the parish. The devotions and the functional prayers selected into the material take the needs and the level of understanding of elementary aged children into consideration. Even though the material is created to serve the needs of Paavali parish it can also be used in other Evangelic-Lutheran parishes in Finland.

The need for creating this material arises straight from the needs of Paavali parish. Many of the prayers and devotions included in the material have already been tested with the children and the youth workers in the parish and the feedback has been positive. The devotions and prayers in the material have been collected from already published material keeping the parishes' needs in mind. Literature on Christian upbringing, pre-youth work practices, pre-youth aged children's spiritual needs, already existing devotion and prayer material as well as former studies about the same subject have been used in the thesis.

Key words: devotion, Christian upbringing, pre-youth work, involvement, product.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
2.1 Paavalin seurakunta	7
2.2 Paavalin seurakunnan varhaisnuorisotyö	8
3 KESKEISET KÄSITTEET	11
3.1 Kristillinen kasvatusta	11
3.2 Varhaisnuorisotyö	14
3.3 Alakouluikäisten lasten hengellisyys ja osallisuus	16
3.4 Hartaus ja rukous arjessa	18
4 HARTAUS-JA RUKOUSKIRJALLISUUS	20
5 AIEMMAT OPINNÄYTETYÖT	22
6 OPINNÄYTETYÖPROSESSI	24
6.1 Työn tavoitteet ja tarkoitus	24
6.2 Työstäminen ja aikataulut	25
7 HARRAS ARKI-MATERIAALI	28
8 ARVIOINTI JA POHDINTA	30
LÄHTEET	32
LIITE 1 Harras Arki	35

1 JOHDANTO

1 Kohta sen jälkeen opetuslapset tulivat Jeesuksen luo ja kysyivät: ”Kuka on suurin taivasten valtakunnassa?”

2 Silloin Jeesus kutsui luokseen lapsen, asetti hänet heidän keskelleen

3 ja sanoi: ”Totisesti: ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, te ette pääse taivasten valtakuntaan.

4 Se, joka nöyryy tämän lapsen kaltaiseksi, on suurin taivasten valtakunnassa.

5 Ja joka minun nimessäni ottaa luokseen yhdenkin tällaisen lapsen, se ottaa luokseen minut.” (Matt. 18: 1–5.)

Ajankohtaisuus tämän opinnäytetyön taustalla nojaa vahvasti alakouluikäisten lasten hengellisiin tarpeisiin ja heidän toisistaan poikkeavien ja yksilöllisten tarpeittensa huomioimiseen. Helsingin seurakuntayhtymään kuuluvan Paavalin seurakunnan alakouluikäisten lasten hengellisen- ja hartauselämän tukemiseen keskittyvä opinnäytetyö ja sen tuotteena syntynyt hartausmateriaali pyrkivät kohtaamaan uskonnollisen kasvatuksen sekä tyttöjen ja poikien aidon kohtaamisen ja osallisuuden lisäämisen rajapinnoilla. Alakouluikäisten lasten hengellisen elämän tukemisella seurakunnassa tähdätään lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen ja tasapainoisen kasvun turvaamiseen ja varmistamiseen sekä tyttöjen ja poikien uskonnollisen identiteetin terveeseen muovautumiseen heidän erilaiset perhetaustansa tuntien ja tunnustaen.

Kirkolliskokouksen antamassa Kirkkojärjestyksessä kristillistä kasvatusta, opetusta sekä konfirmaatioita käsittelevän luvun ensimmäisessä pykälässä mainitaan, että seurakunnan tulee tukea vanhempia ja huoltajia kristillisessä kasvatustyössä, jota he antavat lapsilleen. Toinen pykälä sisältää myös kohdan, joka muistuttaa jokaisen seurakunnan tehtävästä huolehtia jäsentensä kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisen elämän hoitamisesta. (Kirkkojärjestys 1993.)

Uskonto ja sen ilmiöt ovat kokonaisvaltaisena toteutuvan kasvatuksen luonnollinen osa. Ilmiönä uskonnollisuus nivoutuu kulttuuriin, arvoihin ja holistiseen hyvinvointiin. Uskontokasvatus voi koskettaa lasta monin eri tavoin. Varhaisen uskontokasvatuksen merkitystä ei voida rajata pelkästään uskonnollisuuden tai uskonnon arvojen rakentumiseen, vaan sitä kautta mahdollisesti myös monipuolisesti muihin elämänarvoihin, yleiseen hyvinvointiin tai yksilöllisiin sosiaalisiin tarpeisiin. (Ubani 2010, 39.)

Opinnäytetyönä koottu *Harras arki* - materiaali sisältää toiminnallisia hartauksia ja rukouksia jotka soveltuvat toteutettaviksi alakouluikäisten lasten kanssa. Sen sisällön on tarkoitus vastata 7-14-vuotiaiden lasten ja nuorten maailmaa. Materiaalin sisältö ja hakemisto rakentuvat avainsanoille, joissa käsitellään tyttöjen ja poikien ymmärryksen ja kiinnostusten mukaisia teemoja. Materiaali sisältää myös ohjeet käyttäjää varten ja kuvauksen sen sisällön käytöstä mahdollisimman monipuolisesti.

Opinnäytetyön kirjallisessa osassa kuvaillaan ensin Paavalin seurakuntaa ja siellä tehtävää varhaisnuorisotyötä. Toimintaympäristön analyysistä siirrytään työssä vaikuttavien aihepiirien keskeisten käsitteiden avaamiseen. Nämä teoriatiedot muodostavat viitekehyksen työn tekemisen taustalla. Kirjallinen osa sisältää myös kuvauksen jo olemassa olevasta hartaus- ja rukouskirjallisuudesta sekä aikaisemmin tuotetuista vastaavista opinnäytetöistä. Opinnäytetyöprosessin kuvaus työssä sisältää työn tavoitteet ja tarkoituksen, sekä työstämisen haasteet ja aikataulutuksen. *Harras arki* -materiaalin sisältöjä on lisäksi kuvattu ja pohdittu työn kirjallisessa osassa.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Paavalin seurakunta

Helsingin seurakuntayhtymään kuuluva Paavalin seurakunta on verrattain pieni ja keskittynyt seurakunta Helsingin keskustan lähetyksillä. Paavalin seurakunta sijoittuu kantakaupunkiin ja käsittää alueellisesti Vallilan, Itä-Pasilan, Hermannin, Kumpulun, Vanhankaupungin, Toukolan ja Arabianrannan kaupunginosat, sekä osan rakenteilla olevasta Kalasataman alueesta. (Helsingin seurakunnat – Paavali i.a.)

Paavalin seurakunnan keskuskirkko on Helsingin Vallilassa sijaitseva Paavalin kirkko. Jäseniä seurakunnassa on n. 15000. Muita pääasiallisia toimitiloja Paavalin seurakunnalle ovat Itä-Pasilan seurakuntakoti, seurakuntakoti Keula Arabianrannassa sekä leirikeskuksena toimiva kesäkoti Mäntyniemi Kirkkonummella. Paavalin seurakunnan toimintaa ovat toteuttamassa työntekijät, vapaaehtoiset ja seurakuntalaiset. (Helsingin seurakunnat – Paavali i.a.)

Paavalin kirkon tilat ovat erittäin monikäyttöiset. Niihin lukeutuu kerhotiloja, saleja, erilaisia kokoontumistiloja sekä kirkkosali. Tilat soveltuvat monipuolisesti erilaisiin käyttötarkoituksiin ja juhliin. Eräs suurimmista toiminnan tavoitteista Paavalin seurakunnalla on toimia ystävyyden yhteisönä jäsenilleen ja alueen asukkaille. Myös työyhteisössä halutaan korosta seurakunnan läsnäoloa jokaisen ihmisen arjessa välittömällä tavalla. (Helsingin seurakunnat – Paavali i.a.)

2.2 Paavalin seurakunnan varhaisnuorisotyö

Paavalin seurakunnan varhaisnuorisotyötä nimitetään juniorityöksi tai junnutyöksi. Junnulla tarkoitetaan alakoulua käyviä, 7–14-vuotiaita lapsia. Juniorityö kohdentuu tähän ikäluokkaan mutta Paavalin seurakunnassa juniorityö painottuu vahvasti myös koko perheen kohtaamiseen. Junioritoiminta itsessään käsittää viikoittain pyörivät kerhot, kausittaiset leirit sekä erityiset retket. Varhaisnuorisotyön keskeiset toiminnot sijoittuvat Paavalinkirkon nuortentilaan Toivolaan, Arabianrannassa sijaitsevaan Keula- monitoimitilaan sekä Itä-Pasilan seurakuntakodille. Säännöllisesti kokoontuviin kerhoihin Paavalissa luetaan kokkikerhot, askartelukerho, teatterikerho sekä tanssikerho. Kerhoissa toimii sekä kerhonojajakoulutuksen käyneitä nuoria että ulkopuolisia osaajia. Näihin kerhoihin perheet ilmoittavat lapsensa etukäteen ja ne toimivat kausittain keväisin ja syksyisin. (Helsingin seurakunnat – Paavali i.a.)

Kaksi kertaa viikossa kokoontuva JunnuCafé on leimallisin Paavalin seurakunnan tyttöjen ja poikein työn toimintamuoto. Vuosittain JunnuCaféeseen osallistuu noin kuusikymmentä kävijää. JunnuCafé kokoontuu viikoittain sekä Itä-Pasilan seurakuntakodilla maanantaisin että Paavalinkirkon nuortentilassa tiistaisin ja se toimii alakouluikäisten lasten omana nuorteniltana. Toimintamuotona JunnuCafé kerää vii koittain usein eniten kävijöitä. Paavalin kirkon JunnuCafé kerää viikoittain paikalle keskimäärin 15- 25 lasta JunnuCafé Itä-Pasilan aloitellessa toimintaansa toistaiseksi pienemmillä osallistujamäärillä. JunnuCaféssa on aina tavoitettavissa varhaisnuorisotyöntekijä ja aikuisia tuntityöntekijöitä. Lasten tuleminen ja meneminen JunnuCaféssa on vapaata. Kello 16–19 välillä on yhteinen ruokailu, ohjattua toimintaa, vapaata leikkiä ja pelejä sekä loppupuolella pieni hartaus. Osallistuminen JunnuCaféeseen edellyttää lapsilta yhdessä kirjattuihin sääntöihin tutustumista ja niiden noudattamista, sekä huoltajan täyttämän yhteystietokaavakkeen palauttamista. Tiistaisen JunnuCafén lisäksi lapsille on tarjolla kerran kuussa kokoontuva JunnuCafé Extra. Toiminnan sisällön suunnitteluun ja toteutukseen osallistuvat lapset myös itse. Extra saattaa sisältää esimerkiksi elokuvan katsomista,

ruoanlaittoa, erilaisia peliturnauksia tai discon. (Anni Laurila, henkilökohtainen tiedonanto 24.10 2014.)

Seurakunta huomioi erityisesti alakouluikäisiä lapsia ja heidän perheitään myös Suuressa Junnujuhlassa, joka järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Juhlaan kuuluu oma messu, johon kutsutaan mukaan tyttöjä, poikia ja heidän perheitään. Juhlaan kuuluu messun lisäksi koko perheelle sopivaa yhteistä tekemistä ja kokoontumista. Paavalin seurakunnan nuorisotyö tähtää kohtaamaan yhteisen kasvatusvastuun merkeissä myös alakouluikäisten lasten vanhempia ja perheitä. (Anni Laurila, henkilökohtainen tiedonanto 24.10 2014.)

Leirimuotoiseen toimintaan varhaisnuorisotyö tarjoaa kesäisin Junnuleirin, päiväleirejä sekä puuhapäivät ennen koulun alkua. Junnuleirejä järjestetään myös syys- ja hiihtolomalla. Leiripaikkoina toimivat vaihtelevasti Kellokosken Juhlatalo, Mäntyniemen kesäkotit sekä Lohjan leirikeskus Lohiranta. Leiritoimintaan on kuulunut osana myös rovastikunnallista toimintaa. (Helsingin seurakunnat – Paavali i.a.)

Alueella toimivien koulujen kanssa yhteistyö on tiivistä. Arabianrannan peruskoulun ja Vallilan ala-asteen kanssa tehtävä yhteistyö tiivistyy parhaiten siksi, että kohde ryhmä on sama ja kasvatusvastuu jakautuu selkeästi juniorityön ja alaluokkien kanssa. Jokaiselle luokka-asteelle löytyy toimintaa Paavalin seurakunnasta. Näkyvimmit yhteistyön saumakohdat ovat seurakunnan aamunavaukset ja kymppisynttärin. Koululaiset käyvät myös jumalanpalveluksissa kirkossa jouluna ja keväällä, sekä ohjastusti tutustuvat Paavalinkirkkoon. Seurakunta järjestää myös iltapäiväkerhon ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille. (Helsingin seurakunnat – Paavali i.a.)

Vaikka maamme väestö on selkeältä enemmistöltään luterilaista, on maamme uskontotilanne muuttunut viime vuosina huomattavasti pääosin maahanmuuton seurauksena. Suomi muuttuu koko ajan monikulttuurisemmaksi ja

moniuskontoisemmaksi. Kirkko ja seurakunnan toiminta nähdään yhä useammin myös tärkeänä suomalaisen tapakulttuurin ja elämäntavan välittäjänä. (Hilksa 2004, 73.) Seurakunnat ovat ehdottoman tärkeä tuki monelle valtaväestöön kuuluvalla vanhemmalle ja kasvattajalle. Toisaalta on havaittu, että myös monet muuta kuin kristittyä uskoa tunnustavat maahanmuuttajaperheet jakavat lastensa kasvatusvastuun mieluummin kristilliseen arvopohjaan nojaavan toimijan kanssa, kuin toimijan, jolla ei ole vahvaa kristillistä arvopohjaa. (Hilksa 2004, 86.)

Paavalin seurakunnan varhaisnuorisotyö toteutuu monikulttuurisuutta huomioivalla tavalla. Kulttuurierot lasten ja heidän perheidensä sekä kantaväestön kanssa saattavat olla huomattavan havaittavia. Monikulttuurisuuden ilmiöt näyttäytyvät seurakunnan nuorisotyössä havaittavimmin ruoka- ja tapakulttuuriin muodossa sekä tapana harjoittaa hartautta ja uskonelämää osana toimintaa. Kaikki alakouluikäiset lapset eivät toiminnassa osallistu selvästi kristillistä sanomaa kohdentavaan toimintaan, kuten hartauksiin ja rukoukseen. Seurakunnan alueella monikulttuurisuuden lisäksi monimuotoisuutta lisäävät myös suuret tuloerot. Seurakunnassa moninaisuus nähdään rikkautena. Tytöille ja pojille itselleen moninaisuus toiminnassa tuottaa mahdollisuuksia ja ilonaiheita lisäämällä hyväksyntää. (Anni Laurila, henkilökohtainen tiedonanto 24.10.2014.)

3 KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Kristillinen kasvatus

Varhaisnuorisotyön toteuttamisen taustalla on tavoite kristillisen kasvatuksen laadukkaasta toteutumisesta. Kristillistä kasvatusta ei ole käsitteenä yksiselitteisesti helppo määritellä. Vaikka käsite on vakiintunut käyttöön, voidaan todeta, että pelkästään termin *kasvatus* määrittelemineen on jo yksinäänkin hankalaa ja näkemyksiä aiheesta on saatavilla varmasti yhtä monta kuin on tulkitsijaakin. Joitain tyyppi-omaisuuksia, joita kasvatuksen tulkintaan yleensä liitetään, on kuitenkin löydettävissä. Avainkysymyksiä ovatkin se mihin kasvatuksella pyritään, tai mitä arvoja siihen on sitoutettu. (Muhonen & Tirri 2008, 64.)

Kristillinen kasvatus sijoittuu erillisenä yksikkönä uskontokasvatuksen kentälle. Sitä ympäröi tunnustuksellinen uskontokasvatus, sekä uskonnollinen kasvatus. Koko kuvaa ympäröi ylipäätään uskontokasvatus. Tämä ajatusmalli kumpuaa yleismaailmallisesta johonkin - tai tietoisesti ei mihinkään - uskontoon kasvattamisesta. Sisemmällä löytyy kasvatus johonkin kohdennettuun uskoon tai tunnustukseen, kuitenkin niin että kasvatus on uskonnollista. Näiden sisällä kristillinen kasvatus on oma alueensa. Tämä antaa kuvan siitä, miten kristillinen kasvatus toimii suhteessa muuhun kasvatukseen, uskonnolliseen tai uskonnottomaan. Kaaviota voisi vielä syventää avaamalla kristillisen kasvatuksen lokero ja luoda sen sisään uusia, pienempiä soluja joissa erilaiset painotukset ja traditiot saavat oman lokeronsa. (Muhonen & Tirri 2008, 66- 67.)

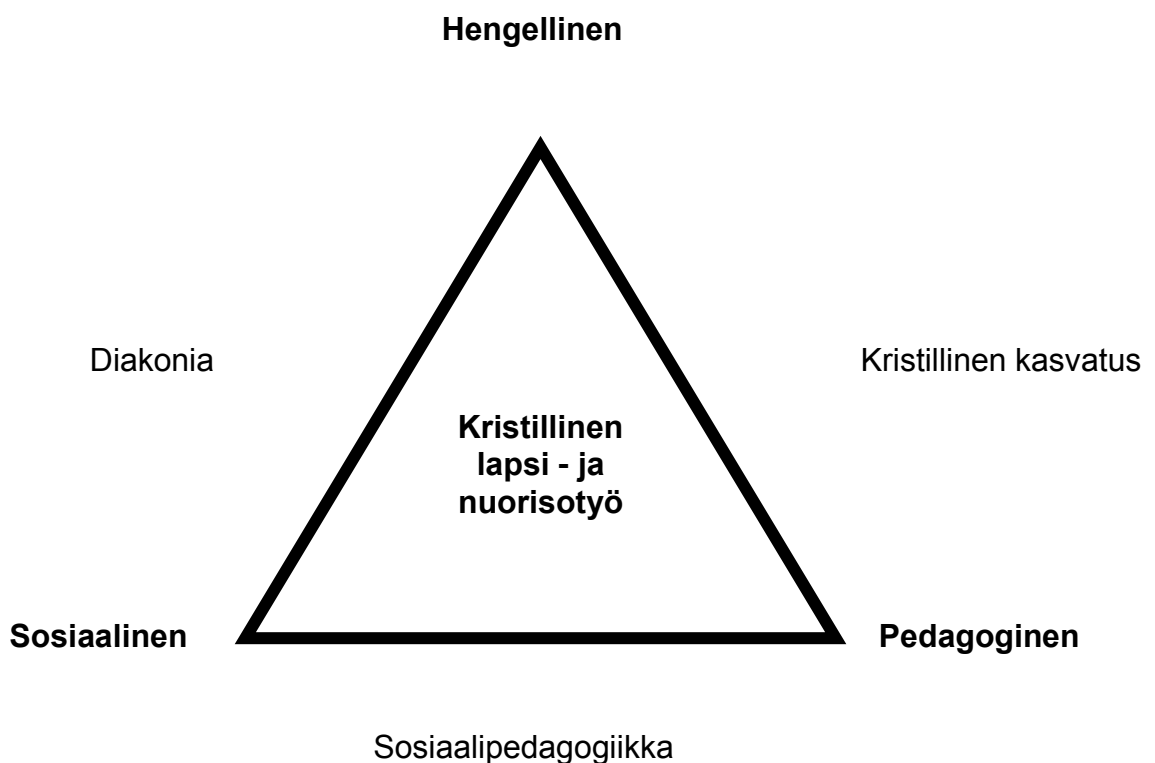
Kristillinen kasvatus pohjaa kristillisiin arvoihin ja sillä on omia tietoisia tavoitteita. Kristillisessä kasvatuksessa on Muhosen ja Tirrin mukaan havaittavissa pääpiirteissään kaksi puolta. Nämä ovat *hengellinen* ja *inhimillinen* puoli. Hengellisestä puolesta on havaittavissa opillinen, rituaalinen ja kokemuksellinen ulottuvuus ja inhimillisestä puolesta eroteltavissa

eettismoraalinen, huolenpidollinen ja pedagoginen puoli. (Muhonen & Tirri 2008, 77)

Kristillinen kasvatustyö voidaan Launosen mukaan jakaa kolmeen erilaiseen toiminnan piirteeseen. Nämä puolet kasvatustyössä ovat hengellinen, pedagoginen ja sosiaalinen yhteys. Välillä näitä puolia on hyvä tarkastella erillisinä osina, mutta usein on myös välttämätöntä, että ne nivoutuvat toisiinsa. Näin usein myös käytännössä käy. Kun työmuodot vaihtelevat, myös eri painotuksen usein muuttuvat.

KUVIO 1. Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön ulottuvuudet (Launonen 2007, 86.)

Kristillisen lapsi ja nuorisotyön ulottuvuudet

Hengellinen aspekti pitää sisällään uskonnon harjoittamiseen liittyvän toiminnan yksilön tai yhteisön tasolla. Näihin voi kuulua esimerkiksi rukous, hartaus, virren veisuu, Raamatun käyttö ja jumalanpalveluselämän ylläpitäminen. *Pedagoginen* puoli työssä ja kohtaamisissa liittyy kasvattamiseen ja opettamiseen sekä ”kasvatettavien” lasten, nuorten ja aikuisten kohtaamiseen ja ohjaamiseen. Sitä on myös kuvattu ammattikasvattajan suhteena kasvatettaviinsa. (Muhonen & Tirri 2008, 72.) *Sosiaalinen* puoli näkyy yhteisön ja yksilön arjessa jatkuvasti ja ikään kuin huomaamatta. Siihen liittyy yhdessä toimimisen ja tavoitteellisen toiminnan ihanteet, syrjäytymisen estäminen ja jokaisen kohdattavan osallistaminen jokaiselle luoduilla rajoilla ja mahdollisuuksilla. (Launonen 2007, 85.)

Yleensä ajatellaan, että lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä painottuu hengellinen ja pedagoginen ulottuvuus kasvatuksessa. Kirkko on ainoana tahona kuitenkin tavallaan vastuussa hengellisen puolen esillä pitämisessä kaiken muun kunnallisen, paikallisen tai järjestöllisen kasvatustyön ohella. (Launonen 2007, 85- 86.)

Kristillistä kasvatusta on aikaisemminkin lähestytty erilaisten ulottuvuuksien kautta. Vaikka terminologia saattaa olla toisistaan poikkeavaa, havaittavissa on usein tiettyjä peruspiirteitä. Kaikki ulottuvuudet, hengelliset, inhimilliset, pedagogiset ja sosiaaliset tulevat aina kulkemaan kristillisen kasvatuksen piirissä käsi kädessä enemmän tai vähemmän – ne ovat toisiinsa välittömässä vuorovaikutuksessa koko ajan käytännön työssä. Rajan vetämiset eri ulottuvuuksien välille eivät aina ole mahdollisia tai selviä. (Muhonen & Tirri 2008, 77.)

Erityisesti alakouluikäisten lasten kohdalla on erittäin tärkeää, että kristillisellä kasvatuksella tähdätään vankan perustan luomiseen yhdessä perheiden kanssa. Suuri osa itse kasvatuksesta tapahtuu parhaassa tapauksessa yhdessä vanhempien ja heidän tavoitteidensa kanssa. Alakouluikäinen lapsi on edelleen ikävaiheessa, jossa hän on kykenevä ja kiinnostuva tuottamaan paljon omia

kysymyksiä sekä vanhemmilleen että seurakunnan kasvattajille. Murrosiän alkaessa asetelma saattaa muuttua. Kouluikäinen lapsi on kehitysvaiheellisesti tuottaa omaa ajattelua ja hakee itsenäistymisen kokemuksia. Tällöin seurakunta saattaa olla se paikka, johon nuori alkaa ottaa omaa tilaansa poissa vanhempiansa vaikutuspiiristä. (Halme 2008, 191.) Kasvatukseen liittyvät eettiset ja moraaliset arvot ovat perinteisesti kehittyneet lapselle kodin, koulun ja seurakunnan yhteisen kasvatustyön tuloksena. Monille vaihtoehtojen etsintä kasvatuksessa laajenee vielä näidenkin piirien ulkopuolelle. (Ijäs 2009, 43- 44.)

Jokainen seurakunnan toimintaan mukaan tuleva lapsi tuo mukanaan omat kasvatuksessaan saamansa arvot ja asenteet. Toimintaan mukaan tulevat lapset ja nuoret ovat peräisin kodeista joissa uskontokasvatuksen sisällöt saattavat erota toisistaan lähtökohtaisesti valtavasti. Toimintaan voi samaan aikaan osallistua niitä, joiden kodeissa uskonnollisuus on koettu vahvasti merkitykselliseksi ja niitä, joiden kasvatuksessa uskonnollisuus on nähty kielteisenä asiana. Jokainen perhe kasvattaa lapsensa uskonnollisesti jollain muotoa. Lapset ja nuoret itse asennoituvat uskonkysymyksiin vahvasti ilmapiirin kautta. (Pruuki 2010, 224.)

3.2 Varhaisnuorisotyö

Kristillinen varhaisnuorisotyö juuret yltävät aina 1800-luvulle saakka ja sen taustalla on teollistuva ja samalla kaupungistuva Suomi. Tätä ennen kristillinen kasvatusta perustui tradition siirtymiseen kansanomaisesti kotona, kinkereillä tai pyhäkouluissa. Uusien aatteiden ja tiivistyvien väestökeskittymien taustalla heräsi myös eriytyvä ja kriittinen suhtautuminen kristilliseen opetukseen. Näin kirkko ja kristillinen kasvatustoiminta joutuivat pakottavaan tarpeeseen uudistaa itseään. Tämä tarkoitti tyttö - ja poikatyön toteutumista pitkälti erilaisten kristillisten yhdistysten toiminnan kautta. (Launonen 2010, 252.)

1920-luvulla yhdistysten tekemä työ alkoi lähentyä seurakunnissa tehtävää varhaisnuorisotyötä. Yhdistysten johtoon useissa kohdin ryhtyi seurakuntien alaisuudessa työskenteleviä pappeja ja myös seurakuntien käytössä olevat tilat avautuivat myös yhdistysten käyttöön. Vuonna 193 varhaisnuorisotyön tunnustuksellisuuden lisääntyessä kirkossa kysymykset nuorisotyöntekijöiden ammatillisesta kouluttamisesta nousivat keskiöön. Näin ollen myös varhaisnuorisotyö oli saavuttanut jo selkeästi tunnustettavan aseman kirkon toiminnassa. Seuraavat vuosikymmenet kuvataankin varhaisnuorisotyön historiassa kasvun ajoiksi. (Launonen 2010, 253- 254.)

Määrällisesti varhaisnuorisotyön huippu saavutettiin vuonna 1969. Varhaisnuorisotyön kehittämiseen kuitenkin herättiin osana kirkon kasvatustoiminnan kokonaisvaltaista suunnittelutyötä 1970-luvun alussa. Tämän jälkeen voitiin kuitenkin havaita selvä lasku varhaisnuorisotyön ryhmätoimintaan osallistuvien määrässä. Sen sijaan erilaisille retki- ja leiritoiminnoille löytyi toiminnasta uusi sija. Tästä johtuen varhaisnuorisotyö alkoi verkostoitua ja organisoitua pidemmälle. (Launonen 2010, 258- 262.)

Nykypäivän varhaisnuorisotyössä painottuu näkemys tytöistä ja pojista lapsuuden ja nuoruuden välimaastossa. Aikaisemmin varhaisnuorisotyö työmuotona saattoi ikään kuin pudota lapsityön ja nuorisotyön väliin huomaamattomaksi osaseksi. Ikäkauden laajuus seitsemästä neljääntoista ikävuoteen aiheuttaa edelleen haasteita varhaisnuorisotyölle kokonaisuudessaan. Usein varhaisnuorista puhutaan myös tytöistä ja pojista, tai vastaavasti alakouluikäisistä lapsista. (Jansa 2010, 266- 267.)

Tänä päivänä varhaisnuorisotyö on pitkälle kokoavan toiminnan lisäksi myös verkostoitunutta yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Kokonaisuuksia varhaisnuorisotyössä käsittelevät nuorisotyönohjaajat, mutta sen lisäksi työhön saattaa olennaisena osana kuulua kerhonohtajia, lastenohjaajia, diakoneja sekä kanttoreita. Vastuualueelle nimitettyjä pappeja on käytössä harvakseltaan, sillä painotus kasvatuksen teologeille saattaa useammin löytyä puhtaasti lapsi-

tai nuorisotyön puolelta työaloja ajatellen. Oleellisimpia varhaisnuorisotyön työmuotoja tämän päivän seurakunnissa ovat erilaiset kerhot, leirit, retket sekä iltapäivätoiminta. Viime vuosina yksittäisinä toimintoina erityisen vahvoina ovat esiintyneet muun muassa kymppisynttäröt sekä erilaiset urheilu- ja kulttuuritapahtumat joita voidaan järjestää yhteistyössä koulujen tai muiden seurakuntien kanssa. (Jansa 2010, 267- 268, 272.)

3.3 Alakouluikäisten lasten hengellisyys ja osallisuus

Lasten kanssa työskennellessään on hyvä tiedostaa, että alakouluikäinen lapsi on omassa elämänvaiheessaan monen erilaisen kasvuhaasteen edessä. Kouluikään siirtyminen erottaa lapsen selkeästi pienemmistään, jotka eivät vielä käy koulua. Koululaisen toisaalta tulee jo selviytyä monesta asiasta itsenäisesti ja häneltä odotetaan tietynlaista vastuuta. Kouluikäinen lapsi pystyy käsitteelliseen ajatteluun, mutta hänen tajuntansa pyörii paljon konkretian ympärillä. Abstraktien käsitteiden oppiminen on lapselle jo mahdollista, mutta hän tarvitsee runsaasti havainnollisia esimerkkejä. Uskon sisältöjen avautuminen on tätä kautta lapselle jo hyvin mahdollista. Kouluikäinen ymmärtää hyvän ja pahan eron ja tajuaa synnin olevan rikkomusta Jumalaa vastaan. Rukousaiheissa erityisesti tällöin painottuu itsekeskeinen sisältö. Lapselle Jumala on olemassa häntä varten (Kinnunen 2011, 31- 32.)

Lapsen ja nuoren hengellisyyttä pystyy aikuisena parhaiten tukemaan ymmärtämällä kontekstuaalisen teologian tärkeyden. Näin ollen puhe uskosta, hartaudesta ja Jumalasta tulee asettaa muotoon, jolla lapsi ymmärtää ja käsitteellistää ne. Lasten teologia on alati tuoretta, sillä lapsi uskaltaa kysyä ja kyseenalaistaa eri tavalla, kuin aikuinen. (Kantola 2004, 109.) Tyttöjen ja poikien kasvu ja voimakas kehitys niin fyysisesti kuin hengellisestikin on myönteinen asia, mutta ajoittain se voi aiheuttaa lapselle itselleen sisäisiä ristiriitoja. Nuori voi ulkoisesti alkaa lähetä nuoruusikää mutta sisällä on yhä lapsi. (Salin 2005, 51.)

Lapsen hengellisyys eroaa aikuisen hengellisyydestä muun muassa siinä suhteessa, että lapsi ei etsi uskollen oikeutusta samalla tavalla, kuin aikuiselle on luontaista. Kun aikuinen hakee hengellisyydeltään syvyyttä täyttääkseen olemassa olevan aukon, lapsi uskoo helpommin ilman teennäisyyttä ja ennalta- arvattavuutta. Lapsen hengellisyydestä voidaan parhaassa tapauksessa oppia tasaisuutta ja sujuvuutta aikuisen miettiessä uskoa rituaalisten kohokohtien tai sakramenttien toteutumisen kautta. (Nye 2009, 76.)

Emotionaalisten tekijöiden rooli lasten uskontokasvatuksessa on verrattain suuri. Emotionaalisia yhteyksiä voi vahvistaa turvallinen ja läheinen suhde niihin aikuisiin, jotka välittävät lapselle uskon merkitystä. Suhteen laadusta ei saa syntyä lapselle negaatioita. Aikuinen on aina malli lapselle siitä, miten hengellisyyteen tartutaan tunnetasolla. Uskoon kasvattavalle ja lapsen hengellisyyden tukijalle on etua oman hengellisyytensä ja uskonnollisen arvomaailmansa tuntemisesta. Aikuisen vastuulle hengellisyyden tukijana jää myös usein luoda lapsen spiritualiteetin kasvua ruokkiva ja virikkeellinen ympäristö. Hän luo turvallisen tilan ja vaikuttaa esimerkiksi lapsen rauhoittumisen kannalta oleelliseen ilmapiiriin. (Hiltunen 2008, 72.)

Osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, toimintoihin ja tekemiseen. Osallisuus ei ole sama kuin osallistuminen, sillä se on enemmän, kuin mukanaoloa. Osallisuuden toteutuminen lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä on työntekijän ratkaistavissa. Omat muistot ja kokemukset omasta lapsuudesta tai omien lastensa hoitamisesta saattaa sokaista aikuisen työntekijän ajattelemaan tämän olevan kouluikäisten lasten oman elämän asiantuntija. Työn mielekkyyttä lisääisi kyky avoimesti kuunnella lapsia ja nuoria ja ottaa heidän tarpeensa ja toiveensa aidosti huomioon ja harkintaan. Lasten kanssa työskentelevän ammattitaito tiivistyy myös siihen, miten hän ottaa osallistujiensa näkemykset huomioon ja tekeekö hän päätöksiä niiden puitteissa. Osallisuuden toteutuminen ei ole itsestään selvyyys. Oikea tunne osallisuudesta syntyy osallistujien kokemuksista. (Hakkarainen 2010, 294- 296.)

Lapset kyllä ajatellaan osaksi seurakuntaa, mutta emme ehkä anna heille itselleen tilaa toimia sen jäsenenä. Voimme myös antaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden kokea uuden löytämistä mutta myös palvelemisen iloa ja osallisuutta. Työntekijäkeskeisyydestä irtaantuminen ja lapsen toiminnalle tilan antaminen ei aina ole helppoa. Toimintojen muokkaaminen niin, että lapset ja nuoret itse voivat osallistua, vaatii aikaa ja työpanosta. Usein työ kuvitellaan tehtäväksi vähemmällä vaivalla, kun se tehdään itse. Jos lapset päästettäisiin seurakuntaelämän toteuttamiseen sisälle samalla tavalla kuin aikuiset, he saattaisivat kasvaa uskossaan ikänsä suomin valmiuksin. (Kinnunen 2011, 96-97.)

3.4 Hartaus ja rukous arjessa

Hartaudet ja rukoushetket ovat pieniä Jumalanpalveluksia. Niihin voi kuulua Raamatun sanomaa sekä laulettua rukousta. Rukoushetkissä voi olla myös puheosuus. Hartaudet ja rukoushetket voivat sijoittua myös keskelle arkea. Rukous on puhetta ja rukoilijan sisimmän avaamista ja tunnustamista Jumalan puoleen.. Rukous voi olla sanallista tai sanatonta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Rukoileminen on erittäin yleinen tapa harjoittaa uskonelämää. Käsien laittaminen ristiin tutun aikuisen kanssa luo perustan myös lapsen jumalasuhteelle. Opittu yhdessä rukoileminen kantaa lasta usein aikuisuuteen saakka. Rukouksessa Jumala kuulee ja kuuntelee. (Lindfors 2008, 255- 256.) Sanaton ja sanallinen rukous ovat ihmisen apukeinoja pitää yhteyttä Jumalaansa avoinna. Lapsen ja nuoren yhteisöllisyyden ja seurakuntayhteyden tunne vahvistuu yhdessä rukoiltaessa. Rukous voi muuttua erilaiseksi ihmisen eri elämänvaiheissa. Vanhetessa sanat saattavat vähetä, mutta kuuntelu ja katselu saattavat lisääntyä. (Lindfors 2008, 274.)

Pyhä on läsnä kaikkialla. Sitä ei kohdata ainoastaan sunnuntaisin kirkossa. Jumalan läsnäolo näkyy ihmiselle sekä pyhässä, että arjessa. Pyhän ei tarvitse olla kaukainen ja korkealentoinen asia, vaan se voi tulla todeksi joka päivä. Kristinusko elää keskellä elämää, myös arjessa. (Ranta & Laiho 2011, 10- 11.)

Hartaus- ja rukouselämässä lasten kanssa aikuinen saa luottaa siihen, että he ovat lapsille kanssakulkijoita. Rukouksessa Jumala on antava osapuoli. Voimme ajatella, että lapset eivät opi hiljentymistä ja rukousta sanoista tai niiden ymmärtämisestä, vaan tavoista ja esimerkistä. Aikuisen on mahdollista toiminnallaan välittää lapselle erilaisia liturgisia maailmoja, joiden kautta hän voi syventää omaa rukouselämäänsä. Portteina näihin maailmoihin toimivat esimerkiksi iltarukoukset, kirkkovuoden tapahtumien seuraaminen ja jumalanpalveluselämä. (Jokela 2004, 160- 161.)

4 HARTAUS-JA RUKOUSKIRJALLISUUS

Valmista hartaus- ja rukouskirjallisuutta sitä etsivä voi löytää kirjallisuuden puolelta runsaasti. Tässä kohdin on kuitenkin havaittavissa, että varsinaisesti alakouluikäisille tuotettua kristillistä hartausmateriaalia voi olla sen sijaan hankala löytää. Varhaiskasvatuksen piiriin kuuluville pienemmille lapsille ja vastaavasti rippikouluikää lähestyville nuorille valmista hartausmateriaalia sen sijaan löytyy kohdennetusti enemmän. Pienten lasten rukous- ja hartauskirjat voivat käsitteellisesti alakouluikäiselle olla liian lapsenomaisia aiheita ja kieltä ja teini-ikäisille nuorille suunnattu materiaali sen sijaan helposti sisältää liian abstraktiin suuntaan liikkuvaa tekstiä.

Hartauskäyttöön soveltuvaa tarinankerrontaa kirjallisuudesta voidaan löytää myös runsaasti. Erityisesti erilaisiin ilta- ja aamuhartauksiin soveltuvat opetukselliset, alakouluikäisen lapsen ymmärrystä huomioivat tarinakirjat ovat itsessään oivallinen työväline hartaushetkiin. Tekstit saattavat olla selkeästi kristillisiin aiheisiin perustuvia, mutta osaltaan myös yleismaailmallisempia. Tavallisesti tarinoista löytyy jokin opetus, jota tyttöjen ja poikien kanssa voi pohtia myös jälkeinpäin.

Itsessään lapsille suunnattuja, vain rukouksia sisältäviä kirjoja on tarjolla runsas määrä. Lyhyet, aihepiireittäin kootut rukoukset soveltuvat käytettävän paremmin myös alakouluikäisten lasten kanssa riippumatta siitä, minkä ikäisille lapsille tai nuorille ne on suunnattu. Toisin kuin selkeämmin tietylle ikäryhmälle soveltuvat toiminnallisia osuuksia sisältävät hartauskokonaisuudet, yksittäiset ja itsenäiset rukoukset eivät vaadi käytössään täysin samanlaista ikäsensitiivisyyttä.

Internetissä lapsiryhmille suunnattuja hartausmateriaaleja on saatavissa hieman hajanaisina kokonaisuuksina. Useilla yksittäisillä seurakunnilla sekä muilla toimijoilla, kuten Seurakuntien Lapsityön Keskuksella on omilla [www-](#) sivuillaan

aiheittain koottuja lapsille suunnattuja hartauskokonaisuuksia, jotka ovat vapaassa käytössä. Samoissa yhteyksissä saattaa sivuilta löytyä myös rukouksia eri tilanteisiin, sekä aamunavausmateriaaleja kouluympäristöihin.

Tämän hartausmateriaalin kokoamiseen pyrittiin yhdistämään erilaisia ja erityyppisiä hartauksia jo olemassa olevasta kirjallisuudesta. Painopiste materiaalissa on lapsia osallistavissa, toiminnallisissa hartauksissa, jonka koko ryhmä pystyy toteuttamaan yhdessä. Toimijoita ja tyttöjen ja poikien ryhmiä on kuitenkin päivittäisessä toiminnassa erikokoisia ja erinäköisiä. Siksi valmiista kirjallisuudesta on mukaan valikoitu myös rauhoittavampia, kuuntelemiselle ja pohtimiselle tilaa antavia hartauksia sekä yksittäisiä aiheittain koottuja rukouksia.

5 AIEMMAT OPINNÄYTETYÖT

Selkeitä hartausmateriaalikonaisuuksia aikaisemmista opinnäytetöistä löytyy jonkin verran. Myös näille aikaisemmille töille tyypillistä on se, että ne on valmistettu suorassa yhteistyössä jonkun jo olemassa olevan palveluntarjoajan kanssa ja ne palvelevat suoraa vastaavaa tarvetta. Mille kohderyhmälle hartaudet on suunnattu vaihtelee sen sijaan enemmän. Tämä vaikuttaa huomattavasti hartausmateriaalin aihesisältöihin. Toisaalta materiaalien sisällöt voivat rakenteellisesti muistuttaa toisiaan paljonkin. Eroa sisältöihin tekee myös se, perustuuko materiaali esimerkiksi avainsanoille, kirkkovuoden kulkuun tai muuhun kehystävään aihekokonaisuuteen.

Hartauden sisältöjä käsitteleviä ja hartauden pitämiseen ohjaavia opinnäytetöitä on myös tehty aikaisemmin. Ne eivät aina kuitenkaan sisällä valmiita hartausmateriaalia. Vastaavasti kohderyhmäsidonnaisia hartausmateriaaleja löytyy aikaisemmista opinnäytetyistä myös esimerkiksi vanhuksille, muistisairaille ja kehitysvammaisille.

Anssi Laaksonen on tuottanut vastaavaa hartausmateriaalia Jiipeenetti-verkkosivuston yhteyteen työssään Hengähdyshetki verkossa: Virtuaalinen hartausmateriaali lapsille. Työ koostuu viidestä kirkkovuoden tapahtumiin sidonnaisesta hartaudesta. Työn tavoite oli luoda hartausmateriaalia, johon lapset pystyisivät tarttumaan myös kotona heidän pohtiessaan omaa elämänsä käsitteleviä kysymyksiä. (Laaksonen 2011,2.)

Vastaavantyyppinen hartausmateriaali *Ai niin, se hartaus...!* Hartausmateriaalia isosille sisältää valmiita hartauksia ja virikkeitä hartauksien valmistelemiseen myös itsenäisesti. Katri Sillanpään opinnäytetyö on koottu vastaamaan Limingan seurakunnan tarpeisiin. Materiaalin hartaudet nivoutuvat Isä Meidän –

rukouksen alle. Hartaudet sisältävät myös valmiit rukoukset, pohdintakysymyksiä sekä musiikkiehdotuksia. (Sillanpää 2010, 2.)

Erilaisia valmiita materiaaleja sisältäviä kansioita, vihkosia ja oppaita on tuotettu opinnäytetöinä runsaasti. Kuten myös tämä opinnäytetyö, myös moni muu vastaava tuote on luotu vastaamaan jonkun tietyn toimijan, alueen tai tarkan kohderyhmän tarpeita. Erilaiset materiaalipaketit sisältävät usein hartauksia, tuntityöskentelyaiheita, aamunavauksia, raamatturyhmämateriaaleja tai muita vastaavia työvälineitä. Puhtaasti alakouluikäisille lapsille suunnattua opinnäytetyönä tuotettua hartausmateriaalia ei löytynyt.

6 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

6.1 Työn tavoitteet ja tarkoitus

Tavoite materiaalin tuottamisen taustalla on tuoda hengellisyys mahdollisimman lähelle lapsia heidän ehdoillaan ja heille sopivalla tavalla. Arkinen rukous, hartaus ja hiljentyminen näkyvät valmiissa materiaalissa siten, että pyhä pyritään tuomaan esille ja lähelle lapsia helposti koskettavien aiheiden kautta. Materiaalin tavoite on edistää tasavertaista työtettä alakouluikäisten kanssa ja pyrkiä pois ylhäältä ohjautuvasta, työntekijälähtöisestä hartauselämästä.

Opinnäytetyön tarkoitus on kehittää työväline varhaisnuorisotyön tarpeisiin ja jokapäiväiseen toimintaan lasten kanssa. Työntekijöiden, tuntityöläisten ja kerhonohjaajien käyttöön soveltuva toiminnallinen rukous- ja hartausmateriaali ottaa huomioon nopeasti muuttuvat tilanteet, erikokoiset lapsiryhmät ja toiminnot erilaisissa kerhoissa. Opinnäytetyön produktiivinen osa on kirjanen, johon on koottu lasten hengelliset tarpeet huomioon ottaen osallistavia tapoja tehdä hartautta ja hiljentymisen hetkiä yhdessä. Tuotos sisältää myös yleisesti käytössä olevia rukouksia, joihin jokaisen varhaisnuorisotyötä seurakunnassa tekevän on helppo tarttua välillä hektisissäkin tilanteissa. Lasten osallistaminen ja heidän kanssaan ja kauttaan yhdessä hartauselämän toteuttaminen on tuotteen sisällössä myös olennaista.

Opinnäytetyön rakentamisen perimmäinen tavoite on kehittää Paavalin seurakunnan varhaisnuorisotyön toimivuutta työvälineen avulla. Produktiivisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa materiaali, johon kaikkien varhaisnuorisotyötä tekevien on helppo tarttua työtehtävissä kerhoissa, Junnu-Caféssa ja leireillä. Kompaktin materiaalipaketin sisältö takaa lapset huomioidun, arkihengellisen työtteen, jossa työntekijöitä tuodaan lähemmäs alakouluikäisiä lapsia ja heidän tarpeitaan. Työstä hyötyvät työntekijät, isokset,

kerhonohjaajat ja vapaaehtoiset. Materiaali on sovellettavissa myös vanhempien nuorten kanssa työskenneltäessä.

Opinnäytetyöllä tavoitellaan lapsille lähestyttävämpää seurakuntaa ja heidän itse toteuttamaansa hengellisyyttä, joka luodaan heidän näköisekseen. Tavoitteena on luoda kristilliseen kasvatukseen nojaava avoin ja suvaitsevainen ympäristö alakouluikäisille lapsille ja näin luoda paremmat edellytykset heille pysyä osana seurakunnan toimintaa myös myöhemmissä ikävaiheissa. Yhtenä työn tavoitteena on pyrkiä kokeilevaan työotteeseen. Työssä oleellista on sen sopivuus käyttäjänsä näköiseksi ja helppokäyttöiseksi kaikessa seurakunnassa toetutuvassa varhaisnuorisotyössä viikkotoiminnoissa ja leireillä.

Työn teoriapohjan kokoaminen ja siihen perehtyminen osana valmista opinnäytetyötä selvensi edelleen työn tekemisen tarkoitusta ja sen tavoitteita. Tarve vastaavan työn tekemiselle selkiytyi entisestään lukuvuoden aikana työskennellessäni seurakunnassa kohderyhmän tarpeita havainnoiden. Olemalla osa työyhteisöä seurakunnassa pystyin pohtimaan työn tarpeellisuutta ja sen tekemisen mielekkyyttä.

6.2 Työstäminen ja aikataulutus

Opinnäytetyön aihepiirin selkiytyminen ja yksityiskohtien muodostuminen vei paljon aikaa. Lähtökohtainen ajatus työelämälähtöisyydestä oli pitkään ainut kytkös opinnäytetyön toteutumiseen. Pyyntö vastaavan työn toteuttamiselle nousi suoraan kohdeseurakunnasta ja työalasta. Työhön tarttumista helpotti huomattavasti tuttu työympäristö. Opinnäytetyön työstämisen aloittaminen sujui tästä syystä luonnollisesti. Ajatus produktin suorasta käytettävyydestä jokapäiväisessä työssä tuntui lähtökohtaisesti motivoivalta ja rakentavalta.

Alustava sopimus opinnäytetyöyhteistyöstä seurakunnan kanssa rakentui kevään 2014 aikana. Maaliskuussa Paavalin seurakunnan varhaisnuorisotyössä

alkanut työyhteisöt ja kehittäminen -hankeharjoittelu rakentui aikataulullisesti ja sisällöllisesti tukemaan opinnäytetyön tavoitteita ja materiaalin muovautumista. Hankkeen aikana havainnoin aktiivisesti tyttöjen ja poikien toimintaa osallistumalla harjoittelijan roolissa erilaisin toimintoihin mahdollisimman monipuolisesti. Harjoittelu seurakunnassa edisti myös alustavan lähdekirjallisuuden keräämistä ja siihen tutustumista niin opinnäytetyön tuotesaa kuin raporttiakin ajatellen. Tulevan kesän aikana aloitin systemaattisen teoriakirjallisuuden keräämisen ja siihen tutustumisen tarkemmin. Kesäkuukausien aikana tulevan työn viitekehys sai alustavan muodon ja työn monipuolinen tematiikka alkoi selkiytyä.

Opinnäytetyö on produkti, joka tuottaa hartausmateriaalia. Lähtökohtaisesti sovimme heti työelämän yhteistyötahon kanssa, että en tuota tutkimuksellista aineistoa kohderyhmästä. Näin ollen sopimukseemme yhteistyöstä ei sisältänyt tutkimuslupaa. Sopimuksessa täsmensimme havainnoijan roolia. Työskentelytavassani seurakunnassa oli laadullisen tutkimuksen piirteitä. Havainnointia pidetään yhtenä laadullisen tutkimuksen menetelmänä. (Sarajärvi & Tuomi 2012, 81).

Hartauksien pitäminen ja lasten toiminnan havainnointi kuuluivat myös osaksi työtehtäviäni seurakunnassa. Näin ollen seurakunta vastasi materiaalikuluista koko prosessin ajan, eikä erillistä resursseista tarvinnut keskustella. Syksy opinnäytetyön työstämisen kanssa seurasi onnistuneesti vastavuoroisuudessa muita ammattikorkeakouluopintojani.

Työala toivoi materiaaliin mukaan arkisia hartauksia ja rukouksia myös tavallisista ja jokapäiväisistä aiheista. Hartauksien ja rukousten toiminnallisuus ja monikäyttöisyys oli toiveissa tärkeä kriteeri. Materiaalin tulisi vastata ajatusta arkisesta hengellisyydestä, johon lapsia halutaan kannustaa. Ikäsensitiivinen työote alakouluikäisten kohdalla koettiin erityisen tärkeäksi. Valmista materiaalia juuri alakouluikäisille ei ikäryhmänä koettu olevan tarjolla tarpeeksi. Selkeästi lapsille tai jälleen rippikouluikäisille nuorille kohdennetun materiaalin taitepinnat olisi tärkeä löytää, jotta materiaali vastaisi juuri tämän ikäryhmän tarpeisiin. Lisäksi produktin olisi hyvä kattaa tunnettuja Raamatunkohtia ja rukouksia, joita

käytetään kristillisen kasvatuksen kentällä paljon. Niiden kokoamisen tarvetta materiaaliin perusteltiin helpon ja nopean saatavuuden tarpeella mahdollisimman yksinkertaisesti. (Anni Laurila, henkilökohtainen tiedonanto 24.10 2014.)

Ympäröivällä työyhteisöllä ja seurakuntayhteyden toteutumisella oli merkittävä osa opinnäytetyön muovautumisessa. Seurakunnassa toimivien kristillisten kasvattajien tuki ja ammattitaito olivat suuria kannustimia laadukkaaseen työn toteutumiseen eteenkin koko kevään, kesän ja syksyn 2014 aikana. Työyhteisö on toiminut koko opinnäytetyöprosessin aikana tärkeänä taustatukijana ja tiedontarjoajana. Alakouluikäiset lapset ja heidän tarpeisiinsa vastaaminen pysyi selkeänä tavoitteena näin ollen koko opinnäytetyöskentelyn ajan.

7 HARRAS ARKI-MATERIAALI

Valmis materiaali koostuu kansikuvasta, esipuheesta, sisällyksestä sekä kahdesta toisiaan täydentävästä materiaaliosasta. Ensimmäinen osa käsittää selkeästi hartausmateriaaleja ja toiseen osaan on kerätty yksittäisiä rukouksia. Materiaalin kannessa kuvatun vahaliiturstin toteutuksesta vastasivat alakouluikäisten lasten ryhmä Paavalin seurakunnassa. Itse teos koristaa myös varhaisnuorisotyön käyttöön tarkoitettua tilaa.

Materiaalia suunnitellessani yhdessä seurakunnan varhaisnuorisotyötä tekevien kanssa mietimme eri vaihtoehtoja sen sisällön muovaamiselle. Vaihtoehtoina pääsääntöisesti oli edetä hartauksissa joko kirkkovuoden teemojen mukaan tai valita hartauksia avainsanojen mukaan vapaammin. Valmis materiaali koostuu hartauksista, jotka valikoituivat avainsanoittain ja esiintyvät valmiissa materiaalissa aakkosjärjestyksessä. Tärkeimmät valintakriteerit hartauksille olivat toiminnallisuus, osallisuuden edistäminen ja eri tunnetiloihin vastaaminen. Hartauksia valikoidessani halusin edellä mainittujen tekijöiden lisäksi varmistaa, että hartaudet olisivat myös monipuolisia ja eroaisivat toisistaan tarvittavan määrän. Alakouluikäisen lapsen ymmärryksen taso on otettu huomioon hartauksia valikoidessa.

Riippumatta siitä, ovatko hartaudet toiminnallisempia vai meditaationomaisia, tulisi alakouluikäisiä lapsia osallistaa niiden tekemiseen mahdollisimman paljon. Pelkästään tekstiosuuksia, rukouksia ja ohjeita sisältäviä kohtia voi antaa tyttöjen ja poikien itsensä luettavaksi ja ennakkoon pohdittavaksi. Hartaustilanteen järjestämisessä ja yhteisessä rauhoittumisessa on aina toivottavaa ottaa osallistujia mukaan esimerkiksi tilan valmisteleminen tai kynttilän sytyttämisellä. Päivittäisten rukousaiheiden tiedusteleminen lapsilta myös keskustelun ja kuulumisten vaihtamisen lomassa on luonnollinen tapa tuoda hartaushetki lähemmäs arkea. Paras yhteyden tunne hartaudessa muodostuu yhdessä tekemisestä, olemisesta ja jakamisesta.

Hartaudet valikoituivat materiaaliin pääosin valmiista hartauskirjallisuudesta. Osa materiaaleista käsittivät selkeästi toiminnallisempia ja osa enemmän rentoutumiseen ja rauhoittumiseen tähtääviä hartausmalleja. Sisällysluetteloon on lisätty hartauksien nimien ohien avainsanoja oikeanlaisen hartauden löytymistä helpottamaan. Materiaalin yksittäisissä rukouksissa edetään aihealueittain aamurukouksiin, iltarukouksiin ja kiitosrukouksiin. Osista löytyy myös kristityillä yleisesti käytössä olevia rukouksia ja tekstejä muistin virkistykseksi.

Sisältöjä on mahdollista ja suotavaa yhdistää ja muokata käyttäjälleen sopiviksi. Osa hartausosan rukouksista ja toimimaan kehottavista ohjeistuksista on eroteltu muusta tekstistä kursivilla. Hartaudet ja rukoukset on kirjattu materiaaliin mahdollisimman alkuperäisissä muodoissa. Musiikkiehdotuksia hartauden tueksi ei ole materiaaliin kirjattu johtuen myös siitä, että hartaudet ja rukoukset itsessään haluttiin säilyttää muokkaamattomina. Materiaalissa on lyhyesti esitelty hartauden musiikillisen ulottuvuuden tueksi soveltuvia laulukirjoja, joiden sisältöjä hartauden pitäjä voi halutessaan lisätä hartauksien ja rukouksien tueksi. Kunkin hartauden ja rukouksen lähdemateriaali on merkitty suoraan tekstin yhteyteen. Tämän lisäksi kirjallisuus on koottu julkaisutietoineen materiaalin loppuun.

8 ARVIOINTI JA POHDINTA

Olen toiminut Paavalin seurakunnassa kevästä 2013 alkaen sekä harjoittelijana, että osa-aikaisena työntekijänä. Työssäni seurakunnassa eteenkin keväällä ja kesällä 2014 pystyin jatkuvasti kokeilemaan hartausmateriaalien toimivuutta toiminnassa tuntityöntekijänä ja havainnoimaan edelleen, millaiset hartaudet toimivat Paavalin tyttöjen ja poikien kanssa parhaiten ja mistä he saivat havaittavasti itselleen eniten. Käytännön kokeilemisen kautta oli helppo havaita, mitkä hartauspohjat eivät soveltuneet materiaaliin.

Hyvänä kriteerinä ja mittarina hartauksien valikoitumiseen itse materiaaliin vaikutti työtovereiden ja lasten suora palaute yksittäisistä rukouksista ja hartauksista. Lasten kokemukset hartauksista oli helpoin tulkita niiden toteutumisen aikana. Lasten reagointi liikkuvuuteen ja aiheisältöihin näkyi selkeästi kiinnostuksen ja aktiivisuuden osoittamisena. Yleinen ilmapiiri hartauden jälkeen antoi tärkeää tietoa lasten mielentilasta hartauden toteuduttua. Näin ollen oli luonnollista havainnoida, mitkä tavat lapsille olivat luonnollisimpia tapoja toteuttaa hartauksia. Työtovereiltani keräämä palaute tapahtui pääosin suullisesti. Erityisesti tiistaisten JunnuCafé- kokoontumisten jälkeen pidetyt keskusteluhetket muiden työntekijöiden kanssa auttoivat laajentamaan ymmärrystäni siitä, millaiset hartausket lasten kanssa sujuivat parhaiten. Työtoverini olivat hartauksia pitäessäni toisinaan osallistujia ja toisinaan havainnoijina.

Koen seurakunnan tarpeiden tulleen huomioiduiksi tässä hartausmateriaalissa. Tärkeimpinä kriteereinä siinä on erityisesti huomioitu toiminnallisuus, monikäyttöisyys, osallisuuden lisääminen ja arkisenkin hengellisyyden toteutuminen. Ikäsensitiivinen lähestyminen pyrkii vastaamaan alakouluikäisen lapsen maailmaa. Materiaali pyrkii vastaamaan juuri tämän seurakunnan tarpeeseen. On kuitenkin mahdollista ja toivottavaa, että materiaali hyödyttäisi jossain muotoa myös muita alakouluikäisten lasten kanssa kristillistä kasvatusta

toteuttavia tahoja. Jatkuva dialogi seurakunnan työntekijöiden kanssa materiaalin sisällön rakentumisesta helpotti työn lopullisen muovautumisen onnistumista. Työalan suorat toiveet kirjattiin ja huomioitiin prosessin eri vaiheissa ja valmis produkti pyrkii parhaansa mukaan ottamaan huomioon nämä kirjatut toiveet. Toiveita esittivät useat työtoverini, jotka toteuttavat varhaisnuorisotyötä seurakunnassa.

Opinnäytetyön työstämisessä ja hartausmateriaalin kokoamisessa suurimpina haasteina koin aikataulutuksen ja taustamateriaalien valinnan niin opinnäytetyön kirjallista osaa kuin hartausmateriaaliakin ajatellen. Aiheiden rajaus, viitekehyksen tarkentuminen ja valmiiseen materiaaliin päätyvät hartaudet ja rukoukset vaativat aikataulullisesti eniten huomioitavaa. Materiaalin kokoaminen osana opinnäytetyöprosessia tapahtui vaiheittain suoraa seurakunnasta nousevien toiveiden kautta yhdistettynä jatkuvaan havainnointiin ja kokeilemiseen ottaen huomioon myös lasten näkyvät ja näkymättömät tarpeet.

Opinnäytetyön valmisteleminen toimi itselleni ammatillisen kasvun tukijana sekä mahdollistajana. Paneutuminen selkeästi tietyn kohderyhmän tarpeisiin ja perusolemukseen tarjosi parhaan ympäristön ammatillisen tietotaidon lisääntymiselle. Opinnäytetyönä tuotetun materiaalin tarjoama kokemus vahvisti kuvaa itsestäni aktiivisena havainnoijana sekä tulkitsijana aidossa työympäristössä seurakunnassa ja kouluikäisten lasten kanssa. Opinnäytetyötä tehdessäni ymmärsin, miten tärkeää työelämässä on toimia osana kokonaisuutta, työalaa, lähintä työtiimiä ja työn kohderyhmää olemalla jatkuvasti avoinna niiden toiveille ja halulle kehittyä. Opinnäytetyön tekeminen kokonaisuudessaan avautui minulle mieluisena kokemuksena. Koen arvokkaaksi sen, että pystyn omaa näkemystäni hyödyntäen tarjoamaan jotain juuri tälle seurakunnalle ja näille lapsille.

LÄHTEET

- Hakkarainen, Kaarina 2010. Varhaisnuorisotyöntekijän kymmenen teesiä. Teoksessa Eero Jokela & Heli Pruuki. (toim.) Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK- kirjat / Lasten Keskus Oy, 285-300.
- Hilka, Päivi 2004. Monikulttuurisuuden kohtaaminen. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari. (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 77-88.
- Hiltunen, Ilkka 2008. Lapsen tapa elää todeksi uskonnolliset, hengelliset ja henkiset asiat ja ilmiöt. Teoksessa Tiina Kangasmaa, Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma. Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 69-73.
- Helsingin seurakunnat – Paavali. Viitattu 3.5.2014.
<http://www.helsinginseurakunnat.fi/seurakunnat/paavali.html>
- Ijäs, Kirsti 2009. Arvot asuvat kotona. Ajatuksia perhearvoista. Helsinki: Kirjapaja
- Jansa, Kati 2010. Varhaisnuorisotyö seurakunnassa. Teoksessa Eero Jokela ja Heli Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK- kirjat / Lasten Keskus, 266-282.
- Jokela, Eero 2004. Rukous lapsen kanssa. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja
- Kantola, Ilkka 2004. Lapsityön teologian edellytyksiä. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 105–117.
- Kinnunen, Saara 2011. Lapsen usko. Miten tukea lapsen hengellistä kasvua? Helsinki: Kustannus Oy Uusi Tie
- Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v. 1993. Viitattu 24.10 2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kristillinen%20kasvatus>
- Laurila, Anni 2014. Nuorisotyöntekijä, varhaisnuorisotyö, Paavalin seurakunta.

Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 24.10.2014

Laaksonen, Anssi 2011. Hengähdyshetki verkossa. Virtuaalinen hartausmateriaali lapsille.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/28250/Laaksonen_Anssi.pdf?sequence=1

Laiho, Marjukka & Ranta, Paavo 2011. Onneksi on pyhä! Noin 52 tapaa viettää sunnuntaita. Helsinki: Kirjapaja

Launonen, Pekka 2007. Kirkon nuorisotyö- hengellisen, pedagogisen ja sosiaalisen kolmiyhteys. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuoriso tutkimusverkosto, 78-89.

Launonen, Pekka 2010. Tytöt ja pojat seurakunnassa. Kristillisen varhaisnuorisotyö 1800-luvun lopulta 2000-luvun alkuun. Teoksessa, Eero Jokela & Heli Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK- kirjat / Lasten Keskus, 248-265.

Lindfors, Helena 2008. Perinne elämäksi. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK- Kirjat, 255-282.

Muhonen, Mervi & Tirri, Kirsi 2008. Mitä on kristillinen kasvatust? Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK- Kirjat, 63-82.

Nye, Rebecca 2009. Spirituality. Teoksessa Anne Richards & Peter Prevett Through the eyes of a child. New insights in theology from a child's perspective. Lontoo: Church House Publishing, 68-84.

Pruuki, Lassi 2010. Hengellinen lapsi. Teoksessa Eero Jokela & Heli Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK- kirjat / Lasten Keskus Oy, 222-234.

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Salin, Eero 2005. Murrosikä elämänvaiheena. Teoksessa Pentti Saulio (toim.) Kuljen Rinnalla. Oulu: Suomen rauhanyhdistysten Keskusyhdistys Ry.

Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sillanpää, Katri 2010. Ai niin, se hartaus...! Hartausmateriaalia isosille.

[https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21535/AINIINSEHARTAU
S.pdf?sequence=1](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21535/AINIINSEHARTAU_S.pdf?sequence=1)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Aamenesta öylättiin. Viitattu 23.10.2014.

<http://www.evli2.fi/sanasto/index.php/Rukoushetki>

Ubani, Martin. 2010. Lapsen kokonaisvaltaisuus uskontokasvatuksessa. Teoksessa Martin Ubani, Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi. Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 39-53

LIITE 1 Harras Arki

Hei!

Ilahdun siitä, että juuri Sinä luet tätä vihkosta, jota pitelet käsissäsi. Olitpa sitten tyttöjen ja poikien kanssa työskentelevä, isonen, kerhonohjaaja tai vapaaehtoinen, toivon, että se mitä pian aiot lukea helpottaa sinua arjen hartauden todeksi tekemisessä seurakunnassasi.

Tähän vihkoseen on koottu toiminnallisia hartauksia ja rukouksia toteutettavaksi yhdessä tyttöjen ja poikien kanssa. Kaikkia materiaaleja voit totta kai käyttää missä tahansa muussakin tilanteessa, jos Sinusta siltä tuntuu! Materiaalissa on kaksi osaa. Ensimmäiseen osioon on hakemiston avulla koottu hartauksia, joista voit etsiä aiheittain kuhunkin teemaan sopivia hartauksia. Toisesta osasta löydät rukouksia, jotka ovat myös jaettu aiheittain. Niitä voit käyttää itsenäisinä rukouksina tai osina hartauksia. Lähdeteos on merkitty sulkuihin jokaisen hartauden ja rukouksen jälkeen. Kirjallisuusluettelon löydät vihkosen lopusta.

Toivon, että tarpeesi mukaan sovellat myös materiaalin hartauksia ja rukouksia itsellesi sopiviksi. Hartauksiin voi aina lisätä jotain omaa tai

tarvittaessa jättää joitain osia pois – kuhan niistä tulee osallistujiensa näköisiä. Näihin hartauksiin ja rukouksiin voit lisätä myös lapsille tuttuja ja mieluisia lauluja käyttämistänne laulukirjoista. Toivoisin myös, että keskiössä olisi tyttö ja poika itse – hartaus on yhteinen hetki ja se saa näkyä! Hartautta Arkeen ja siunausta tekemällesi tärkeälle työlle.

Helsingissä 17.11 2014

Viivi

Hartauksia

<i>Aamurukous (aamu, tuleva päivä)</i>	<i>6</i>
<i>Anteeksi (anteeksianto, armo)</i>	<i>7</i>
<i>Avautuva kukka (rukouspyynnöt)</i>	<i>8</i>
<i>Hiljainen huone (lepo, meditaatio)</i>	<i>9</i>
<i>Hän elää! (pääsiäinen, ylösnousemus)</i>	<i>14</i>
<i>Iske silmää (aikuistuminen, leikki)</i>	<i>15</i>
<i>Jeesus siunaa lapsia (lapsuus, luottamus)</i>	<i>16</i>
<i>Jokainen on arvokas (jakaminen, hyväksyminen)</i>	<i>18</i>
<i>Jumalan antamat lahjat (lahjat, osaaminen)</i>	<i>19</i>
<i>Jumalan luomistyö (enkelit, huolenpito)</i>	<i>21</i>
<i>Jumalan sanan kylvö (hyvä hedelmä, rakkaus)</i>	<i>23</i>
<i>Kansainvälisyys (maahanmuutto, tasa-arvo)</i>	<i>25</i>
<i>Kasteen lahja (elämän vesi, kaste)</i>	<i>27</i>
<i>Katoavat ja katoamattomat aarteet (taivasten valtakunta, elämän aarteet)</i>	<i>29</i>
<i>Kerhon oma Yrttimaa (viljellen ja varjellen)</i>	<i>31</i>
<i>Kiitollisuus (kiitos, lahjat)</i>	<i>34</i>
<i>Kuuntelen tarkasti (hiljaisuus, tunteet)</i>	<i>35</i>
<i>Kännykkärukous (läheiset, vuorovaikutus)</i>	<i>36</i>
<i>Laulutkin ovat rukousta (musiikki, ylistys)</i>	<i>37</i>
<i>Liikuttava uskontunnustus (viittomat, yhteinen usko)</i>	<i>39</i>
<i>Liikuttava kaksoiskäsky (viittomat, rakkaus)</i>	<i>41</i>
<i>Liikuttava pienoisevankeliumi (viittomat, evankeliumi)</i>	<i>42</i>

<i>Maallista ja taivaallista leipää (ruokarukous, elämän leipä)</i>	<i>43</i>
<i>Minä olen hyvä paimen (turva Jumalassa)</i>	<i>44</i>
<i>Naama (erilaisuus, Jumalan kuvana oleminen)</i>	<i>45</i>
<i>Nenä (epätäydellisyys, lunastus)</i>	<i>46</i>
<i>Nuolaise kyynärpäätä (mahdollisuudet, itseensä uskominen)</i>	<i>48</i>
<i>Näytä kieltä (makuasiat, muiden hyväksyminen)</i>	<i>50</i>
<i>Piirrä (rukous, hiljentyminen)</i>	<i>52</i>
<i>Raamatunlukuhetki luonnossa (luomakunta, hiljentyminen)</i>	<i>53</i>
<i>Rentoutusrukous II (lepo, rentoutuminen)</i>	<i>56</i>
<i>Rukouksen värit (vuodenajat, huolenpito)</i>	<i>58</i>
<i>Ryhti (asenteet, luottamus)</i>	<i>59</i>
<i>Siunaus on hyvän toivottamista (kannustaminen, Jumalan syli)</i>	<i>61</i>
<i>Sydän (rukous, rentoutuminen)</i>	<i>62</i>
<i>Tee aaltoja (evankeliumi, kuunteleminen)</i>	<i>63</i>
<i>Töki (kateus, itsekkyyys)</i>	<i>64</i>
<i>Valoa yössä (pelot, turva Jumalassa)</i>	<i>65</i>

Rukouksia

Iltarukouksia	69
Aamurukouksia	72
Arjen rukouksia	74
Isä meidän – rukous	77
Kaste- ja lähetyskäsky	77
Uskontunnustus	78
Herran siunaus	78
Kirjallisuus	79

Aamurukous

Venytttele käsiä kohti kattoa.

Jumalani, en tiedä millainen päivästä on tulossa. Anna minulle sellainen joustavuus, että venyn tänään siihen, mikä on tarpeen.

Haukottele.

Jumalani, kiitos siitä, että saan haukotella ja herätä uuteen päivään.

Anna päiväni olla sellainen, että saan taas illalla unen päästä kiinni.

Halaa itseäsi.

Jumalani, kiitos siitä kaikesta rakkaudesta, jolle on mahdollisuus ympärilläni. Auta minua tänään rakastamaan itseäni ja lähellä olevia.

Venytttele käsiäsi vuorotellen kohti lattiaa ja kattoa.

Siunaa tämä päivä, Jumalani. Siunaa maan ja taivaan väliltä kaikkea, mitä kohtaan. Aamen.

(Liikuttava rukous)

Anteeksi

Peitä käsillä kasvosi niin, ettet näe mitään. Kurkistele sormiesi takaa, kuin olisit piilossa.

Kun Aatami ja Eeva olivat mokanneet paratiisissa, he loikkivat piiloon.

Synti on ihmisen käsittämätön kyky mokata. Tarvitsemme armoa ja anteeksiantoa toinen toisiltamme ja Jumalalta. Jos omia mokiaan piilottelee, joutuu olemaan yksin huonon omantuntonsa kanssa.

Jumala löytää jokaisen piilon.

Jumala tietää jokaisen mokaan.

Jumala antaa anteeksi.

Osaisinpa itsekin antaa anteeksi.

Osaisinpa olla armollinen itsellenikin.

Jumala, anna anteeksi.

(Liikuttava rukous)

Avautuva kukka

Leikkaa kukanmuotoisia erivärisiä paperilappuja (normaalista kopio-paperista), jokaiselle seurakuntalaiselle yksi. Asettele laakeita vesimaljoja keskikäytävälle tai alttarin eteen lattialle (ei kuitenkaan pöydälle, sillä pöydältä on vaikeampi nähdä avautuvat terälehdet.

Pyydä seurakuntalaisia kirjoittamaan pyyntöjä tai kiitosaiheita kukan keskelle. Sitten jokainen terälehti taitellaan rukouksen päälle, yksi terälehti kerrallaan. Taitellut kukat tuodaan vesimaljaan kellumaan terälehdet ylöspäin. Katsotaan hiljaa, kuinka terälehdet avautuvat vähitellen itsestään.

(Liikuttava messu)

Hiljainen huone

Nämä tekstit ovat pieniä meditaatioita. Tämäkin on eräs tapa hakeutua Jumalan läheisyyteen, sillä rukoilla voi myös ilman sanoja. Aikuinen lukee hitaasti ja rauhallisesti tekstin: Ensin aloituksen, sitten yhden kuvatekstin ja hiljaisuuden jälkeen lopetuksen. Lapset makaavat Patjoilla Tai lattialla.

Aloitus

Nyt minä makaan lattialla.

Makaan aivan hiljaa.

On hiljaista, Melkein täysin hiljaista.

Kuuntelen omaa hengitystäni.

Hengitä sisään – ja ulos. Sisään – ja ulos. Sisään – ja ulos.

Olen tässä.

Nyt on hyvä olla.

Kuvateksti: Valo

Ajattelen valoa.

Ajattelen suurta, ihanaa valoa.

Se on hyvä valo. Lämpimän keltainen. Valo, joka ajaa pelot pois.

Valo on tässä. Valo on vieressäni. Se tahtoo minulle hyvää.

Valo hymyilee. Valo silittää päätäni. Se silittää poskeani.

Valo kuiskaa minulle: Lepää sinä vain.

Kaikki järjestyy.

Valolla on nimi: Jumala.

Valo tietää minun Nimeni.

Valo kuiskaa: Mitä sinä vain.

(Hiljaisuus)

Kuvateksti: Vahva

Ajattelen jotakin vahvaa.

Vahvempaa kuin isot ihmiset,

vahvempaa kuin kaikki maailman möröt ja hirviöt,

vahvempaa kuin norsu,

Ajattelen jotakin vahvaa. Ja silti aina hyvää, kaikille.

Sellainen on Jumala.

Ajattelen Jumalaa.

Minun ei tarvitse olla maailman vahvin.

Jumala on vahva puolestani. Hän haluaa auttaa minua.

Minulla ei ole Jumalasta kuvaa. Mutta Jumalalla on minusta kuva.

Jumalan kuvassa näytän iloiselta. Näytän aivan minulta.

(hiljaisuus)

Kuvateksti: Ilo

Kuvitellaan, että mennään Jumalan luo kylään.

Mennään Jumalan luo vaikka nyt.

Jumala asuu tässä lähellä. Kävely kestää vain hetken.

Tuossa on jo ovi. Soitatko ovikelloa? Odotetaan vähän.

Mutta katso, ovihan on jo auki!

Avaat oven ja astut sisään.

Miltä Jumalan luona näyttää?

Ja missä on itse Jumala?

Kuuletko...? Askeleita. Joku juoksee! Se on Jumala!

Sieltä hän tulee! Hän tulee sellaisella vauhdilla,

Että seinät heiluvat ja tähdet lentelevät.

Hän ojentaa käteensä sinua kohti ja haluaa sinua.

Hänen kasvonsa loistavat.

- Sinä tulit! Hän huutaa ja hyppii ilosta tasajalkaa.

- Leikitäänkö? Jumala kysyy.

Joten menette yhdessä leikkimään.

(hiljaisuus)

Kuvateksti: Käsi

Ajattele kättä.

Käsi on iso ja turvallinen.

Se on Jumalan käsi.

Käsi on niin iso, että voit kiivetä kämmenelle, jos haluat.

Ei ole pakko.

Jos kipeät kämmenelle, tunnet ehkä, miten käsi keinuttaa sinua.

Keinuu... keinuu... keinuu...

Tuolle isolle, turvalliselle kämmenelle voit käpertyä

kuin vauva tai koiranpentu.

Lepää siinä.

Voi pitää silmät kiinni, Jumala kantaa sinua.

Kun heräät ja kipeät alas kädeltä, sinulla on vielä lämmin,
turvallinen olo.

Jumala ei ole kaukana. Hänen kämmenelleen saa koska tahansa
kiivetä.

(hiljaisuus)

Lopetus

Makaan vielä hetki aivan hiljaa.

Kuuntele, miten hengität.

Tässä on hyvä olla.

Kohta on aika avata silmät.

Makaa vielä hetki hiljaa.

Nyt voit tavata silmät.

Olemme täällä.

(Minä täällä, Jumala!)

Hän elää!

Huoneeseen on piilotettu suklaamunia, joita hartauden lopuksi etsitään.

Ohjaaja sanoo: Oli varhainen aamu. Magdalan Maria kulki ystäviensä kanssa haudalle. Aurinko nousi juuri. Heidän sydämessään asui suru, ikävä ja pelko. Jeesus oli kuollut. Kun he saapuivat haudalle, he hämmästyivät. Haudan suulle vieritetty kivi oli poissa. He menivät sisään hautaan, ja hauta oli tyhjä. Ja niin kuin aina raamatunkertomuksissa, kun jotain suurta tapahtuu, enkeli oli paikalla. ”Älkää pelätkö”, enkeli sanoi Marialle ja hänen ystävilleen. ”Ei Jeesus ole enää täällä. Hän on noussut kuolleista. Hän elää”.

Salaisuuslaatikko avataan. Sieltä löytyy kananmuna. (mielellään värjätty).

Ohjaaja sanoo: Kananmuna on yksi glösnousemuksen vertauskuva. Kovan kuoren alla kaikki on kuin kuollutta. Ja kuitenkin se kantaa uutta elämää. Siksi mekin syömme pääsiäisenä munia. Jokainen saa etsiä tästä huoneesta itselleen yhden suklaamunan. Me etsimme niitä niin kuin naiset etsivät pääsiäisaamuna Jeesusta, mutta löysivät ilokseen tyhjän haudan.

(Salaisuuslaatikko)

Iske silmää

Iske oikeaa silmää kolme kertaa. Lihas, joka kontrolloi silmäniskua, on nopein lihas ruumiissasi. Kuinka monta kertaa ehdit räpäyttää silmäsi kymmenessä sekunnissa? Ja kun isket silmää kaverille, millaisen silmäpelin saat aikaan hänen kanssaan?

Iske nyt vasenta silmää kolme kertaa. Ihmisen silmät pysyvät samankokoisina syntymästä asti, vaikka muut osat ruumiista kasvavat. Ovatko silmäsi pysyneet yhtä auki kun ne olivat lapsena? jaksatko yhä ihmetellä luontoa, koiranpentua, lelua, ystävää samoin kuin lapsi, joka näkee ne ensimmäistä kertaa?

Iske molempia silmiä yhtä aikaa kolme kertaa. Jumala varjelkoon meitä aikuistumiselta. Isoiksi voimme kasvaa, kunhan silmät pysyvät samankokoisina. Että emme koskaan sanoisi ”tuo nyt on ihan vanha juttu”, vaan iskisimme silmää ja jatkaisimme leikkimistä. Sillä elämä ilman leikkiä on vain niin tylsää. Ehkä tämän takia Jeesus sanoi, että taivasten valtakunta kuuluu lasten kaltaisille.

Jumalani. Naura minun kanssani.

(Liikuttava hartaus)

Jeesus siunaa lapsia

Raamatussa kerrotaan, miten isät ja äidit tulivat lastensa kanssa tapaamaan Jeesusta. Jeesus piti lapsia sylissään ja siunasi heitä. Joidenkin aikuisten mielestä lapset häiritsivät Jeesusta. He halusivat, että Jeesus juttelisi vain aikuisten kanssa ja opettaisi heitä.

Silloin Jeesus sanoi, että kaikkien ihmisten pitäisi olla yhtä luottavaisia ja avoimia kuin lapset. Lapset osaavat olla iloisia ja itkeä silloin kun on paha mieli. Aikuisten pitäisi ottaa mallia lapsista,

Jeesus rakastaa kaikkia ihmisiä ja aivan erityisesti lapsia. Ketä sinä rakastat?

Askarrellaan oma kuva paperinukkena.

Näitä tarvitaan:

iso kartonki

piirustuspaperia

värikynät

vesivärit

sivellin

Näin tehdään:

Piirretään piirustuspaperille oma kuva. Kuva väritetään ja leikataan irti. Kotona tai kerhossa jokainen voi kiinnittää oman kuvansa yhteiselle isolle kartongille teipin avulla.

(Leikkaan, liimaan, luon)

Jokainen on arvokas

Salaisuuslaatikon sisältä löytyy karkkipussi. Mietitään, kenen kanssa osallistujat tavallisesti jakavat karkkipussin.

Ohjaaja sanoo: Me ihmiset jaamme omastamme tavallisesti niiden kanssa, joiden kanssa vietämme aikaa ja joista pidämme. Se on aivan luonnollista. Samalla kuitenkin on ihmisiä, joilla ei ole ketään, joiden kanssa jakaa tai ketään, joka jakaisi karkkipussin sisältöä heidän kanssaan.

Jeesus aterioi usein niiden ihmisten kanssa, joiden kanssa kukaan muu ei halunnut olla. Yhteinen ateria oli ystävyyden ja hyväksynnän merkki. Monet pilkkasivat ja arvostelivat siitä Jeesusta. ” Tuo hyväksyy syntiset seuraansa ja syö heidän kanssaan”, he sanoivat. Mutta Jeesus ei välittänyt siitä. Hän jopa etsimällä etsi heidän seuraansa. Hän halusi olla kaikkien ystävä. Jeesus arvosteli niitä, jotka pitivät itseään muita parempina, ja muistutti, että jokainen ihminen on Jumalan silmissä ainutlaatuinen ja arvokas.

Ohjaaja panee karkkipussin kiertämään ja sanoo: Seurakunnassamme pitää olla tilaa kaikenlaisille ihmisille, eikä ketään jätetä yksin.

(Salaisuuslaatikko)

Jumalan antamat lahjat

Leikitään osaamisleikkiä. Jokainen saa sanoa vuorollaan asian, jonka osaa (piirtää, ajaa polkupyörällä, syödä). Toisella kierroksella jokainen saa näyttää pantomiimina jonkun toisen asian, jonka osaa. Salaisuuslaatikko otetaan esille. Joku halukkaista saa ravistella sitä. Yhdessä arvataan, mitä siellä voisi olla sisällä. Kansi avataan.

Ohjaaja sanoo: Me osaamme monenlaisia asioita. Juuri äsken kerroimme toinen toisillemme, mitä kaikkea osaamme. Joskus kun vertaan itseäni toisiin, alkaa tuntua siltä, etten oikeastaan osaa mitään erikoista. Ikään kuin oma osaamiseni ei olisi toisen rinnalla mitään.

Raamatussa Jeesus kertoo kertomuksen kolmesta miehestä ja heidän isännästään. Isäntä oli muuttamassa pois maasta. Hän antoi koko omaisuutensa kolmen palvelijansa hoidettavaksi. Yksi sai viisi hopearahaa, toinen kaksi ja kolmas yhden. Isäntä kehotti miehiä pitämään rahoistaan hyvää huolta. Kaksi palvelijaa käytti rahansa viisaasti ja heidän rahamääränsä kasvoi. Kolmas palvelijoista pelkäsi isäntäänsä ja kätki rahansa maahan, jottei vain menettäisi mitään.

Jumala on antanut meille erilaisia lahjoja. Ne on annettu, jotta käyttäisimme niitä ja kehittäisimme niitä. Kaikki osaamisemme on kuin hopearaha. Sitä ei tule piilottaa, vaan se tulee tuoda iloisesti esille. Jokainen osallistuja saa paperilapun, jolle hän kirjoittaa 10 asiaa, jotka hän osaa.

Ohjaaja sanoo: Äsken paperilaput olivat vielä aivan tyhjiä. Niissä ei lukenut mitään. Nyt jokaisessa lapussa on monta asiaa. Yhdessä me osaamme valtavasti erilaisia asioita. Paperit laitetaan salaisuuslaatikkoon.

(Salaisuuslaatikko)

Jumalan luomistyö

Salaisuuslaatikko avataan ja sisältä löytyy enkeli. Enkeli kiertää piirissä. Lopuksi se asetetaan piirin keskelle salaisuuslaatikon päälle.

Ohjaaja sanoo: Tämän viikon raamatuntekstissä kerrotaan Jaakobista. Jaakob on pakomatalla. Hän on toiminut väärin ja pettänyt isänsä ja veljensä luottamuksen. Hän ei voi enää palata takaisin kotiin. Jaakob on yksin ja peloissaan. Hän ei tiedä, miten selviytyä eteenpäin. Hän pelkää henkensä edestä. Yöllä autiomaan yksinäisyydessä Jaakob painaa päänsä kiveä vasten ja nukahtaa. Hän näkee unta enkeleistä. Enkelit kulkevat tikapuita pitkin Jumalan luota hänen luokseen. Siitä Jaakob tietää, ettei Jumala ole hylännyt häntä. Pelonkin keskellä Jumala on häntä lähellä.

Ihmisetkin voivat olla enkeleitä auttamalla ja rohkaisemalla toisiaan. Ihan jokainen meistä voi olla enkeli. Minkälaisen viestin Jumala voisi lähettää meidän kauttamme toisille ihmisille? Ehkä tällaisen:

Ohjaaja kuiskaa vieressä olevan korvaan: Sinä olet tärkeä. Viesti kulkee eteenpäin piirissä kuiskauksena osallistujalta toiselle.

Ohjaaja lähettää uuden viestin: Minulla on sinulle tehtävä. Viesti kiertää taas kuiskauksena piirissä.

Ohjaaja lähettää uuden viestin: Pidä huolta itsestäsi ja muista. Viesti kiertää piirissä.

Ohjaaja nostaa enkelin esille ja sanoo: Tänään tämä enkeli on tuonut meille viestin Jumalalta: Sinä olet tärkeä. Minulla on sinulle tehtävä. Pidä huolta itsestäsi ja muista.

(Salaisuuslaatikko)

Jumalan sanan kylvö

Salaisuuslaatikosta löytyy hedelmiä. Hedelmä kerrallaan osallistujat saavat kertoa, miltä ne maistuvat. Hedelmät laitetaan piirin keskelle salaisuuslaatikon kannen päälle. Osallistujat saavat kertoa, mitä kaikkia hedelmiä he tuntevat ja mistä hedelmästä he pitävät eniten.

Ohjaaja jatkaa: Nämä ovat ihania hedelmiä. Jotkut ihmiset – ehkä kaukanakin meistä – ovat tehneet paljon töitä, että saisimme nauttia näistä hedelmistä. He ovat kylväneet ja kasvattaneet hedelmäpuun taimia, niin että puu tuottaa satoa meidän iloksemme.

Myös kirkossa kylvämme hyvän hedelmän siemeniä.

Ohjaaja ottaa Raamatun esille ja laittaa sen piirin keskelle salaisuuslaatikon viereen. Ohjaaja sanoo: Kirkossa kylvämme Jumalan sanaa. Kun kuuntelemme ja kerromme Raamatun kertomuksia Jeesuksesta, kylvämme Jumalan sanaa.

Jumalan sana kantaa hedelmää. Suurin ja kallisarvoisin hedelmä on se, että opimme rakastamaan itseämme ja toisiamme. Rakkaus on Jumalan hedelmä. Jos mahdollista, ohjaaja voi hartauden päätteeksi tarjoilla osallistujille hedelmiä/hedelmäpaloja/hedelmäsalaattia.

(Salaisuuslaatikko)

Kansainvälisyys

Meidän kotimaamme on Suomi, mutta maailmassa on paljon muitakin maita. Joskus ihmiset joutuvat lähtemään omasta kotimaastaan sodan tai köyhyyden takia, ja heitä kutsutaan pakolaisiksi. Suomeenkin on muuttanut ihmisiä muista maista. Me kutsumme näitä ihmisiä maahanmuuttajiksi. Aluksi he puhuvat vain omaa kieltään, mutta he opettelevat puhumaan suomenkieltä, vaikka se on aika vaikeaa.

Koulussa ja päiväkodissa lapset oppivat nopeasti uuden kielen. Silloin löytää helposti kavereitakin. Vaikka ihmiset asuvat eri maissa, puhuvat eri kieliä ja ovat erinäköisiä, olemme kuitenkin tasa-arvoisia sisaria ja veljiä keskenämme, sillä maapallo on meidän yhteinen kotimme. Maapallolla on monta eri maanosaa, tiedätkö mitä ne ovat? Minkä nimisiä muualta Suomeen muuttaneita ihmisiä tunnet? Osaatko puhua mitään muuta kieltä, kuin suomea?

Askarrellaan maapallo

Näitä tarvitaan:

suuri sininen kartonki

aikakausilehtiä

saksia

liimaa

Näin tehdään:

Leikkaa sinisestä kartongista mahdollisimman suuri ympyrä maapalloksi. Lapset voivat repiä aikakauslehtien vihreistä kuvista maita ja maanosia, jotka liimataan maapalloon. Etsitään lehdistä eri maiden ihmisten kuvia ja liimataan ne eri puolille maapalloa.

(Leikkaan, liimaan, luon)

Kasteen lahja

Ohjaaja sanoo: Tänään meidän salaisuuslaatikostamme löytyy asia, joka on meille jokaiselle elintärkeä. Niin tärkeä, että ilman sitä emme pysy hengissä. Siellä, missä tätä on vähän, on suurta kärsimystä. Siellä, missä tätä on paljon, usein unohdetaan, kuinka kallisarvoinen asia tämä on.

Salaisuuslaatikko avataan. Sieltä löytyy vedellä täytetty pullo. Jos juoma-astioita on käytettävissä, voidaan yhdessä maistella veden makua.

Vaihtoehtoisesti veden voi kaataa erilliseen astiaan ja osallistujat saavat sormenpäällään koskettaa vettä ja miettiä samalla, miltä vesi oikeastaan tuntuu.

Yhdessä osallistujien kanssa mietitään, mihin he tarvitsevat vettä (peseytyminen, vesisota, ruokajuoma...) Jos on aikaa, osallistujat voivat näyttää pantomiimina, miten he käyttävät vettä, ja muut yrittävät arvata, mistä käyttötarkoituksesta on kyse.

Tämän jälkeen ohjaaja kertoo kirkon vedestä: Myös kirkossa käytetään vettä. Myös kirkon vesi on elintärkeää. Vettä käytetään lasten tai nuorten tai aikuisten ihmisten kastamiseen. Kaste on merkki siitä, että me kuulumme Jumalalle. Kasteessa ihmisen rintaan ja otsaan piirretään näkymätön risti. Kasteveden tavoin sekin muistuttaa siitä, että kuulumme Jumalalle.

Ohjaaja kiertää laatikosta löytyneen vesiastian kanssa ja piirtää vedellä jokaisen osallistujan kämmenelle ristinmerkin. Halutessaan ohjaaja voi samalla sanoa osallistujan etunimen ja seuraavat sanat: Sinä ole Jumalan oma.

(Salaisuuslaatikko)

Katoavat ja katoamattomat aarteet

Leikitään aarteenetsintää. Tilaan on piilotettu helmiä, joita on yhtä monta kuin osallistujia. Osallistujien tehtävänä on löytää piilotetut aarteet ja tuoda ne keskellä olevaan kulhoon. Yhdessä mietitään, mitkä ovat elämän aarteita. Mitkä asiat ovat elämässä niin tärkeitä, että voimme kutsua niitä elämämme aarteiksi, kallisarvoisiksi asioiksi? Millaisista asioista emme haluaisi elämässämme koskaan luopua? Salaisuuslaatikko avataan. Sieltä löytyy kullanvärinen helmi.

Ohjaaja sanoo: Jeesus kertoi vertauksen taivasten valtakunnasta. Taivasten valtakunta on kuin kallisarvoinen helmi. Kauppias lähti etsimään tuota helmeä. Kun hän löysi sen, hän myi kaiken, minkä omisti, ja osti tuon helmen.

Kaikkien elämämme kallisarvoisten helmien keskellä on yksi helmi, joka on muita kallisarvoisampi. Se ei menetä koskaan arvoaan. Se säilyy silloinkin, kun elämämme kaikki muut helmet katoavat. Se on Jumala-helmi. Saamme pitää helmiämme kallisarvoisina ja huolehtia niistä. Niille on tilaa aarrearkussamme. Mutta niiden

joukossa on vielä arvokkaampi helmi, Jumala- helmi, joka on elämämme perusta ja turva. Kaikki helmet laitetaan salaisuuslaatikkoon.

(Salaisuuslaatikko)

Kerhon oma Yrttimaa

Ohjaaja tuo ruokamullalla täytetyn astian ryhmän kokoontumiseen. Multa-astia on peitetty liinalla. Osanottajat saavat koskea multaa ja tuntea mullan tuoksun. Heitä pyydetään olemaan sanomatta, mitä he arvelevat liinan alla olevan. Osanottajat näyttävät pantomiimina, mitä sillä voisi tehdä.

Liina otetaan pois astian päältä. Yhdessä ryhmän kanssa mietitään seuraavia kysymyksiä: Mistä multa tulee? Mihin tarvitsemme multaa? Kuinka meidän käy ilman multaa? Kysymykset auttavat ymmärtämään, kuinka ihminen on riippuvainen maasta ja maan annista ja että siksi meidän tulee kunnioittaa ja varjella maata.

Lopuksi voidaan lukea Martin Lönnebon kompostirukous. Sen avulla on hyvä hetki ihmetellä vaikka sitä, kuinka olemme pienten matojen työstä riippuvaisia. Ja että mitähän sukua me olemme keskenämme.

Jumala, me kiitämme sinua näistä sokeista maan työläisistä, bakteereista, madoista, sienistä ja hyönteisistä, näistä elämän mullan

ahkerista tekijöistä. Jumala, lähetä meidän terveiset näille maan työläisille. Kerro, että me ihmiset, jotka hetken elämme maan päällä, olemme riippuvaisia heidän työstään. Kerro, että päivittäin iloitsemme heidän työstään. Kerro, että olemme heidän sukulaisiaan.

Jumala siunatkoon teitä, te pienet kompostin ne sisaret ja veljet, maanalaisen seurakunnan jäsenet. Olkoot ruokahalu ja terveys aina kanssanne.

Aamen

(Martin Lönnebo)

Jatkotyöskentely

A) Kerho tekee mullasta oman yrttimaan. Ohjaajalla on mukanaan erilaisia yrttitaimia ja siemeniä. Kerhon yhteisen yrttitarhan kasvua voi seurata viikosta toiseen (tähän vaaditaan sitoutuneet puutarhanhoitajat). Vähitellen osanottajat pääsevät nauttimaan tarhan tuoksuista ja mauista. Kerhossa voidaan järjestää myös tuoksukilpailuja (yritetään esimerkiksi tunnistaa yrtilt tuoksun perusteella).

B) Jokainen saa perustaa oman pienen yrttipuutarhan, jonka vie kotiinsa.

C) Usein yrttitarhan perustaminen ei ole käytännössä mahdollista, sillä yrtit tarvitsevat säännöllistä kastelemista. Ohjaaja voi tuoda mukanaan valmiita mullassa kasvavia yrttejä. Niitä voidaan maistella, tuoksutella ja arvailla.

(40 tapaa kohdata Pyhä)

Kiitollisuus

Salaisuuslaatikon sisältä löytyy erivärisiä lasikiviä ja pieni kori tai kulho.

Yhdessä osallistujien kanssa mietitään, mistä asioista voi olla kiitollinen ja mistä asioista haluaisi kiittää. Ohjaaja pitää huolta siitä, että jokainen halukas pääsee kertomaan oman asiansa ja laittamaan sen merkiksi koriin/kulhoon salaisuuslaatikosta löytyneen lasikiven.

Ohjaaja sanoo: Raamattu muistuttaa meitä siitä, mitä kaikkea hyvää olemme elämässämme saaneet. Voimme kiittää niistä asioista muita ihmisiä, mutta myös Jumalaa, kaiken hyvän antajaa.

(Salaisuuslaatikko)

Kuuntelen tarkasti

Maailma on täynnä ääniä. Kuuntelepa hetken aikaa tarkasti – miten monta ääntä voitkaan kuulla! Äänet kertovat tapahtumista Mistä viestii astioiden kilinä, postiluukun kolahdus, moottorin ääni ulkona tai kissan kehrääminen? Äänet kertovat myös tunteista. Ihmisetkin puhuvat erilaisella äänellä ollessaan iloisia tai surullisia, onnellisia tai vihaisia.

Jotkut äänet voivat olla kovia tai pelottavia, kuten vaikka koiran haukkuminen tai palosireenin pärinä. Toisinaan ääniä kuuluu yhtä aikaa niin paljon, että syntyy kova meteli. Se voi olla aika hermostuttavaa.

Onneksi monet äänet ovat miellyttäviä, kuten kaunis musiikki tai kellon raksutus. Niistä syntyy rauhaisa tunnelma.

Hiljaisuuttakin voi kuunnella. Se on aika ihmeellinen juttu.

(Hiljennytään yhdessä)

Kännykkärukous

Pyydä avustajia kiertämään tarjottimien kanssa. Ihmisiltä pyydetään kännyköitä tarjottimelle. Tarjottimet tuodaan alttarille. Rukoilun jälkeen kännykät palautetaan ja tarkistetaan, että kaikki ovat saaneet omansa.

*Hyvä Jumala, Sinä näet kaikki osoitekirjoissamme olevat ihmiset,
kaikki heidän puheensa, tekonsa, puhelunsa ja tekstiviestistä.*

*Auta meitä pitämään yhteyttä, rakastamaan vaikka olisi hankalaa,
muistamaan vaikka olisi muuta tekemistä.*

*Siunaa näitä ihmisiä antamalla rauhaa, kohtuullisuutta ja
hyviä hetkiä yhdessä ja erikseen.*

Siunaa meitä yhteydellä toisiimme ja Sinuun.

*Anna näiden puhelinten kautta kulkea oikeita sanoja silloin,
kun joku kaipaa lohduttajaa tai kanssailoitsijaa.*

Siunaa meitä kaikkia. Aamen.

(Liikuttava messu)

Laulutkin ovat rukousta

Salaisuuslaatikko avataan. Sieltä löytyy paperi, jossa on yksi nuotti. Yhdessä mietitään, millaisissa tilanteissa osallistujat kuulevat ja kuuntelevat musiikkia. Millaista musiikkia silloin soi. Millaisista asioista laulut kertovat?

Ohjaaja sanoo: Musiikkia on joka paikassa. Ihminen on nimittäin aina laulanut, kuunnellut ja tehnyt musiikkia. Kirkkokin on täynnä laulua ja musiikkia. Ihmisen elämän ilot, surut, pelot ja toiveet on kirjoitettu lauluiksi ja sävelmiksi. Ne on haluttu tuoda Jumalan luo.

Ihmisten monenlaisten tunteiden ja asioiden lisäksi kirkossa on aina ajateltu, että on olemassa vielä yksi laulun aihe. Se on lauluista kaikin suurin ja tärkein. Se on ylistyslaulu Jumalalle! Yksi Raamatun vanhimpia ja tunnetuimpia kirjoja on laulukirja, Psalmien kirja.

Näin siellä lauletaan:

Maa, kohota Herralle riemuhuuto!

Iloitkaa ja riemuitkaa, laulakaa ja soittakaa!

*Ylistäkää Herraa harpun sävelin,
Soittakaa ja laulakaa!*

Osallistujat saavat kirjoittaa nuottilapulle oman nuottinsa sillä värillä, joka soi nyt heidän sydämissään. Hartauden päätteeksi värikkääksi muuttunut nuottilappu annetaan Jumalalle laittamalla se salaisuuslaatikon sisälle. Ohjaaja sanoo laittaessaan kantta laatikon päälle: Tämä on ylistyslaulumme Jumalalle.

(Salaisuuslaatikko)

Liikuttava uskontunnustus

Minä uskon Jumalaan, nosta kädet ja katse ylös

joka on Isä, nosta kädet itsesi ympärille ja halaa itseäsi

Poika laske kädet alas sivuille, kämmenet auki

*ja Pyhä Henki. laita oikea kämmen suun eteen ja puhalla siihen ja sen
yli*

Isä loi maailma tee molemmilla käsillä ympyrä alhaalta ylös

*ja pitää siitä edelleen huolta. laita kätesi kuin tuudittaisit niillä vau-
vaa*

Poika kärsi ja kuoli, tee ristinmerkki oikealla kädellä kuten pappi

jotta voisimme päästä taivaaseen. nosta kädet ja katse kohti taivasta

Pyhä Henki antaa voimaa näytä haba molemmilla käsillä

*ja yhdistää meidät. tee molemmilla käsillä iso kaari ulkokautta itseensä
päin, kädet lopussa yhteen.*

(Liikuttava hartaus)

Liikuttava kaksoiskäsky

Rakasta – osoita sormella sydäntä.

Jumalaa – Osoita sormella ylös.

Rakasta – Osoita sormella sydäntä.

lähimmäistä. – Osoita sormella viereesi (molemmille puolille).

Rakasta – Osoita sormella sydäntä

itseä. – Osoita sormella itseäsi.

(Liikuttava messu)

Liikuttava pienoisevankeliumi

*Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, - tee iso halausliike
käsilläsi; kädet päättyvät sydämen muotoon.*

*Että antoi ainoan poikansa, - Kristus viittoma eli paina toisen käden
sormella toisen käden ranteeseen molemmille käsille.*

*Ettei yksikään, joka häneen uskoo - tee halausliike käsilläsi; kädet
päätyvät ristiin.*

Joutuisi kadotukseen, - osoita peukalolla alas

Vaan saisi iankaikkisen elämän - osoita peukalolla ylös.

(Liikuttava messu)

Maallista ja taivaallista leipää

Salaisuuslaatikko avataan. Sen sisällä oleva leipä on kääritty liinaan. Liinaa ei avata, jotta kukaan ei näe, mitä sen sisällä on. Se kiertää kädestä käteen ja jokainen saa haistella sitä. Kierroksen jälkeen osallistujat saavat kertoa, minkä tuoksun he tunnustivat.

Ohjaaja sanoo. Salaisuuslaatikon hetket ovat voimahetkiä. Niissä Jumala haluaa antaa meille iloa ja voimaa. Raamatussa kerrotaan monista asioista, jotka ravitsevat meitä. Mutta yksi asia on yli muiden. Jeesus sanoo: ”Minä olen elämän leipä. Joka tulee minun luokseni, ei ole koskaan ole nälissään.”

Liina avataan. Sieltä löytyy leipä, joka siunataan ruokarukouksella (esimerkiksi: *Siunaa Jeesus ruokamme, ole aina luonamme.*) Jokaiselle taitetaan tai jokainen taittaa itselleen palan leipää. Yli jäävä leipä laitetaan takaisin liinaan ja liina laitetaan salaisuuslaatikkoon.

(Salaisuuslaatikko)

Minä olen hyvä paimen

Salaisuuslaatikko avataan ja sieltä löytyy paimen (kuva tai lyijynukke)

Ohjaaja sanoo: Tämä on paimen. Paimen pitää huolta lampaista, suojelee ja auttaa niitä. Raamatussa kerrotaan paljon paimenista. He eivät olleet rikkaita, eikä heitä aina arvostettu. Myös lapset saattoivat toimia paimenina ja kulkea pitkiäkin matkoja lampaiden kanssa. Joskus lampaista piti pitää huolta myös öisin ja kohdata kaikki päivän ja yön vaarat, kallionkolot ja villieläimet. Lampaat tarvitsisivat ruokaa ja vettä.

Ohjaaja laittaa paimenen kiertämään piirissä. Jokainen antaa vuorollaan paimenelle oman äänensä ja sanoo jonkin paimenen hyvän ominaisuuden tai tehtävän (minä suojelen, minä kannan, minä olen rohkea). Ohjaaja aloittaa kierroksen ja antaa omalla sanomisellaan esimerkin. Kun paimen on kiertänyt piirissä, ohjaaja ottaa paimenen ja sanoo: Raamatussa Jeesus sanoo itsestään: ”Minä olen hyvä paimen.”

Paimen asetetaan salaisuuslaatikon päälle.

(Salaisuuslaatikko)

Naama

Hiero käsillä naamaasi, niin että kasvosi alkavat punoittaa ja tuntua lämpimiltä. On hämmästyttävää, miten kaksia samanlaisia kasvoja ei ole. Kaikissa kasvoissa tuntuu kuitenkin lämpö, kun niitä hieroo.

Meillä ihmisillä on samanlaisia tarpeita, vaikka olemme kaikki erilaisia. Yksi ihmisen perustarpeista on tulla rakastetuksi ja rakastaa. Rakkautta on monenlaista. On sellaista, jota on ystävien välillä, sellaista, jota voi olla lapsen ja vanhempien välillä, mutta myös sellaista, joka ilmenee parisuhteessa.

Samanlaisia kasvoja ei ole, kahta samanlaista rakkautta ei ole. Ihmisen välille syntyvä rakkaus on aina erityistä ja ainutkertaista. Kukaan ei voi sanoa ulkopuolelta, millaista on olla juuri nämä kaksi. Keidenkään rakkauksia ei voi verrata, vaan kaikki rakkaus on kaunista samoin kuin kaikki kasvot ovat Jumalan kuvia.

*Jumala, kiitos kaikista rakkauksista ja
minun kauniista kasvoistani.*

(Liikuttava hartaus)

Nenä

Yleensä pidetään sopimattomana kaivaa nenää. Nyt voit tehdä poikkeuksen. Kaiva nenää. Kaiva oikein kunnolla ja tunteella. Pyörittele räästä vaikka pallo etusormen ja peukalon välissä ja nakkaa se sitten etusormella lattialle.

Vaikka kuinka yrittää elää hyvin, tekee kuitenkin asioita, joita ei pidä sopivina. Vaikka kuinka joku näyttäisi täydelliseltä ihmiseltä, hänkin on varmasti ainakin vahingossa ajatuksissaan kaivanut nenäänsä.

Kukaan ei pysty olemaan täydellinen. Vaikka kuinka yritämme, ihmisen ponnistelut ovat naurettavan pientä räpellystä verrattuna Jumalan hyvyteen. Olemme vajavaisia, erehtyväisiä, itsekkäitä ja vähintäänkin nenää kaivavia otuksia. Vapauttava ajatus on, ettei meidän tarvitsekaan olla täydellisiä. Armo on sitä, ettei tarvitsekaan kelvata. Oikeastaan armo on sitä, että kelpaa millaisena tahansa. Jumala katsoi aikansa ihmisten yrittystä rakentaa tikapuita taivaaseen. Hän näki, ettei se oikein onnistunut, joten hän lähetti Poikansa rakentamaan ne meitä varten. Eräs Nasaretilainen puuseppä teki tikapuut meidän puolestamme. Niistä tuli ristin

muotoiset.

Katso, Jumala, kun vedän itseäni nenästä ja luulen olevani itsekseni hyvä. Auta minua katsomaan nenääni pidemmälle ja huomaamaan, että en pärjää yksin. Minä tarvitsen Sinua.

(Liikuttava hartaus)

Nuolaise kyynärpäätä

Tiesitkö, että ihmisen on mahdotonta nuolla omaa kyynärpäätään?

Tekisikö mielesi kokeilla? Anna mennä vain. Kokeile, pystytkö!

Tiesitkö, että ihmisen on mahdotonta kutittaa itseään? Kokeile kutittaa itseäsi kainaloista ja jalkapohjista. Voit kutitella, mutta et saa itseäsi kutiamaan.

Jumala on jostakin syystä halunnut luoda ihmisen uteliaaksi ja rajoja rikkovaksi. Aatamin ja Eevan tarinakin kertoo, kuinka heidän oli ihan pakko päästä mässäämään juuri siitä puusta, josta Jumala oli kieltänyt syödä. Edelleen ihmisessä on juuri tämä ominaisuus, että hän haluaa tehdä asioita, joiden sanotaan olevan mahdottomia tai kiellettyjä. Jospa minä olisinkin se poikkeus, joka tekee mahdottomasta mahdollisen?

Maailmassa on tapahtunut paljon asioita, jotka ovat olleet epäilijöiden mielestä mahdottomia. On ollut aika, jolloin kuuhun matkustamista, lentokonetta tai junarataa pidettiin mahdottomina. Maail-

massa riittää ihmisiä, jotka sanovat jonkun asian olevan sinulle mahdollon.

On asioita, joille luonto asettaa rajat. Niin kuin kynärpään nuolaiseminen. Älä kuitenkaan anna muiden ihmisten asettaa unelmillesi rajoja. Äläkä itse rajoita unelmiasi. Tarvitaan vain kokeilemisen halua, uskallusta ja uskoa. Jeesus sanoo: kaikki on mahdollista sille, joka uskoo.

Ole tänään sellainen ihminen, joka kannustaa mahdolltomaan. Kuuntele, kannusta ja kiitä. Latinaksi siunaus on benedictio, joka voidaan kääntää hyvän puhumiseksi. Siunaa siis ystäviäsi tänään kehumalla häntä holtittomasti päin naamaa että selän takana. Ehkä mahdolltomasta tulisi tänään mahdollista. Nuolaise vaikka kaverin kynärpää.

Katso, kun yritän vengyttää jalkani spagaattiin.

Kaikkeen en veny, mutta parhaani yritän.

Tee Sinä, Jumala, loput.

(Liikuttava hartaus)

Näytä kieltä

Nuolaise kielelläsi peukalon päätäsi. Miltä se maistuu? Ihminen maistaa kielensä nystyröillä viidenlaista makua: makea, suolaista, hapan-ta, karvasta ja umamia (lihaisuudesta kertovaa makua.)

Sen, mitä pitää hyvänä tai huonona makuna, voi jokainen määritellä ihan itse. Makuasioista ei sovi kiistellä, sanotaan. Toisen makua silti ihmetellään ja arvostellaan jatkuvasti.

Jeesus käski rakastaa kaikkia: ei pelkästään heitä, joilla on hyvä maku. Nimenomaan he, joilla on täysin toisenlainen maku, vaativat sinulta hieman enemmän rakkautta. He vaativat enemmän ymmärrystä ja erilaisen maun sietämistä. Kuinka tylsää olisi, jos voisi maistaa vain yhtä makua! Ottamalla vastaan kaikki maut nauttii ruoasta paljon enemmän.

Työnnä kielesi ulos niin pitkälle kun pystyt. Irvistä ja näytä kieltä, kuten pikkulapsen ärsyyntyessään. Kaikista ei voi pitää, mutta kaikkia tulee rakastaa. Jokainen tulee hyväksyä omana itsenään, eikä muuttaa suolaista makeaksi tai karvasta umamiksi.

*Jeesus, opeta minua olemaan kaikkien kanssa,
myös niiden, joita en jaksaisi tänään*

(Liikuttava ha

Piirrä

Ota paperia ja kyniä. Piirrä tämän päivän rukouksesi.

Mitä muotoja rukoukseesi kuuluu? Kulmia? Pyöreitä linjoja? Minkä värinen rukouksesi on?

Ovatko kynänjäljet rukouksessasi voimakkaita vai heikkoja? Rentoja vai tarkkoja?

Mitä nämä asiat kertovat rukouksestasi?

Piirrä vesiliukoisella kynällä rukous kämmeneesi tai ystäväsi kämmeen. Miten rukouksesi muuttui? Miksi?

(Liikuttava rukous)

Raamatunlukuhetki luonnossa

Rakennetaan alttari luontoon; metsään, kalliolle, tunturiin tai rantaan. Alttaripöytänä voi olla suuri kivi tai kanto, tauluna kaunis maisema. Yhdessä mietitään, mitä alttarille laitetaan: kukkia, Raamattu, symbolisia kuvia, kynttilöitä.

Istutaan alttarin äärelle, ihmetellään, kuunnellaan, rauhoitutaan. Luetaan ääneen psalmia 19.

”Päivät julistavat Jumalan kunniaa,

taivaankansi kertoo hänen teoistaan.

Päivä ilmoittaa ne päivälle, ja julistaa yölle.

Ei se ole puhetta, ei sanoja,

ei ääntä joka voisi korvin kuulla.

Kuitenkin se kaikuu kaikkialla, maanpiirin yli merten ääriin.”

Hiljaisuus.

”Hän on tehnyt sinne majan auringolle.

Ja aurinko nousee kuin sulhanen hääteltästäan,

Kuin sankari riemukkaana juoksemaan rataansa.

Taivaan äärestä se lähtee

Ja kaartaa taivaan toiseen ääreen,

Ei mikään jää sen paisteelta piiloon.”

Hiljaisuus.

”Herra on antanut täydellisen lain, Se virvoittaa mielen.

Herran ohjeet ovat luotettavat, ne neuvovat taitamatonta.

Herran käskyt ovat oikeat, ne ilahduttavat sydämen.

Herran määräykset ovat kirkkaat, ne avaavat silmäni näkemään.

Herran sana on puhdas ja aito, se pysyy iäti.

Herran säädökset ovat lujat, ne ovat oikeita kaikki.

Ne ovat kalliimmat kuin puhdas kulta,

kalliimmat kuin kullan paljous,

makeammat kuin mesi,

maistuvammat Mehiläisen hunajaa.

Ne opastavat minua, palvelijaasi, niiden noudattamisesta saan suuren palkan.”

Hiljaisuus.

”Mutta kuka huomaa kaikki erehdyksensä?

Puhdista minut rikkomuksistani, niistäkin, joita en itse näe.”

Hiljaisuus

”Varjele minut myös eksyttäjiltä, etten joutuisi heidän valtaansa.

Silloin olen viaton ja puhdas, monesta synnistä vapaa.

Otan sanani suopeasti vastaan, sanani ja sydämeni ajatukset,

Herra, turvani ja lunastajani.”

Hiljaisuus.

Isä meidän – rukous yhteen ääneen rukoillen.

(40 tapaa kohdata Pyhä.)

Rentoutusrukous II

Ota mukava asento joko selinmakuulla tai tuolissa mukavasti istuen.

Sulje silmät ja sano itsellesi mielessäni:

Nyt rentoutat silmäni ja niiden ympärillä olevan alueen.

Herra armahda.

Nyt rentoutan suuni, otsani ja kasvoni.

Herra armahda.

Nyt rentoutan kaulani, niskani ja hartiani.

Herra armahda.

Nyt rentoutan molemmat käteni ja käsivarteni.

Herra armahda.

Nyt rentoutan rintakehäni.

Herra armahda.

Nyt rentoutan vatsani.

Herra armahda.

Nyt rentoutan molemmat jalkani: reidet, polvet, pohkeet ja jalkaterät.

Herra armahda.

Käy uudestaan kehosi läpi vastakkaisessa järjestyksessä: jalkaterät pohkeet ja niin edelleen. Tunnustele, mitä osia kannattaa rentouttaa lisää. Lopeta harjoitus avaamalla silmät ja venyttelemällä.

(Liikuttava rukous)

Rukouksen värit

Maaailma pursuaa värejä. Ne näyttävät hienoilta loistaessaan vaikkapa sateenkaarella tai kukkakedolla. Mikä on sinun lempivärisi?

Värit kertovat elämästä ja luonnosta. Mitä sinulle tulee mieleen vihreästä? Tai punaisesta? Entä sinisestä, tai keltaisesta?

Sinitaivaan kirkkauteen

Paistaa kultainen aurinko

pilven harso kiittää.

ja hohteella meidät peittää

Taivaan Isän huolenpitoon

Lämpösi meille lahjoita

rukoukseni liittää.

ja valaise elämän teitä!

Vihreä on niittymaa

Koko luomakunta

kukkaloiston alla.

Nukkuu talviunta

Puita tuuli huojuttaa,

Lumen alla suojassa

on kesä kaikkialla!

saa olla aivan rauhassa.

(Hiljennytään yhdessä)

Ryhti

Nouse seisomaan. Seiso huonossa ryhdissä röhnöttäen niin, että lantio on edessä ja yläkroppa painuu takakenoon. Tällainen asento houkuttelee käsiä puuskaan. Se houkuttelee tarkertumaan menneeseen ja tuttuihin kaavoihin: ”Näin on aika tehty. En halua säätää mitään uutta.” Korjaa ryhtiäsi. Asetu seisomaan tukevasti ja suorana. Tunne painosi tasaisesti koko jalkapohjallasi, myös varpaissa. Suorista selkä. Kuvittele, että selkärankasi on yhtenäistä narua ja joku vetää narun päästä suoraan ylöspäin pään korkeimmalta kohdalta.

Tarkista nyt pään oikea asento. Yritä tehdä mahdollisimman monta kaksoisleukaa rutistamalla päätä taaksepäin. Pidä hetki. Rentouta. Pääsi pitäisi nyt olla oikealla kohdalla. Monet pitävät päätänsä eteenpäin taivutettuna, vaikka kovin vähän sillä tavoin etuilemalla voittoa. Vedä päätäsi pois tulevaisuuden murheista ja haasteista.

Asettaudu makaamaan maahan tai ruohikolle suorana, jalkaterät ylöspäin, kädet sivuilla kämmenselkä alaspäin. Tunne ruumiisi paino Jumalan luomaa maata vasten. Vedä keuhkot täyteen ilmaa. Jumala puhalsi sinuun elämän. Elämää voi elää vain yksi ainutkertainen hetki

kerrallaan. Jumalan voi kohdata vain tässä hetkessä, ei tulevassa tai menneessä.

Tässä seison, enkä muuta voi.

Herra, anna minun elää nyt.

(Liikuttava hartaus)

Siunaus on hyvän toivottamista

Ystävällisten sanojen kuulemisesta tulee hyvä mieli. On mukava kuulla jonkun sanovan, että ”hienosti tehty” tai ”oletpa kiva kaveri”. Sekin lämmittää, kun kaverit pitävät peukkuja puolestasi. Hyviä asioita on mukava sanoa toisillekin.

Kun toisesta oikein kovasti pitää, hänet haluaa sulkea syliinsä. Kuka sinua viimeksi halasi?

Siunauksessa Jumala toivottaa sinulle hyvää ja ottaa sinut syleilyynsä. Me kaikki saamme siunata toisia ja pyytää heille taivaan Isän huolenpitoa. Siunauksessa jokainen saa jäädä Jumalan suureen turvalliseen syliin.

Taivaan Isä, sylissäsi sinä siunaat minua.

Ilossa ja surussani tarvitsen niin sinua.

Olet aivan lähellä, yöllä sekä päivällä.

(Hiljennytään yhdessä)

Sydän

Käy selinmakuulle ja laita kädet rinnan päälle. Tunne sydämesi syke.
Laita silmät kiinni. Yritä kuulla oma sykkeesi!

Rukouksesta on sanottu, että se on sydämen puhetta Jumalalle. Sydän puhuu aina, teit itse mitä tahansa!

Rukous on tila, jossa ollaan. Rukoilla voi kädet ristissä kirkossa, mutta rukoilla voi vaikka juostessa, koiraa rapsuttaessa tai paitaa silittäessä.
Minä rukoilen. Minä olen rukouksessa. Kuule minua. Aamen

(Liikuttava rukous)

Tee aaltoja

Seuraavaksi luettavassa evankeliumitekstissä Jeesus tyyntyyttää myrskyn. Eläydymme tekstiin tekemällä aaltoja.

Aina kun kuulet sanan aalto, tuuli, vesi tai myrsky, tehdään yhdessä aaltoja.

Aaltoja tehdään nousemalla ylös penkistä seisomaan ja nostamalla kädet ylös ilmaan.

Nyt kuunnellaan evankeliumiteksti aaltojen kanssa:

Matt. 8:23-27, Matt. 14:22-33 tai Joh. 6:6-21.

(Liikuttava messu)

Töki

Töki itseäsi etusormella poskeen, olkapäähän kylkiin. Kokeile samaa kavereiisi. Kuinka kauan kestää, että saat kaverin ärsyyntymään? Kun sinua ärsyttää joku asia tai ihminen, missä ruumiinosassa ärsytys tuntuu?

Raamattu on täynnä kertomuksia ärsyyntyneistä ihmisistä. Ärsytys kuvaillaan hampaiden kiristelynä, munuaisten kirvelynä ja pistelynä. Yleensä närkästyneet ihmiset Raamatussa on kateellisia ihmisiä. Joosefin veljet eivät sietäneet lellikkiveljeään ja heittivät tämän kairoon. Tuhlaajapojan veli vihastui, kun hulttioveljelle järjestettiin juhlat eikä hänen ahkeruuttaan palkittu. Viinitarhan työntekijät pahoittivat mielensä, kun vähän aikaa töissä ollut sai saman palkan kuin koko päivän huhkinut.

Usein kateus on perusteltua. Joku toinen vain on parempi. Jollakulla toisella on vain parempi sixpack tai kuulaampi iho. Joku toinen vain saa enemmän onnea, rahaa, kunniaa, rakkautta kuin joku toinen (tai itse!) ansaitsisi. Ja sekös vasta pistelee!

Vertailu on hyvä tapa saada itselle paha mieli. Toisen hyvä osa ei ole itseltä pois. Kristittyinä on muistettava, että kaikkia koskee sama armo.

Herra, käänä katseeni välillä jonnekin muualle kuin itseeni.

(Liikuttava hartaus)

Valoa yössä

Kuu loistaa lainavaloa, jota se saa auringolta, mutta aurinko säteilee valon lisäksi suunnattoman suurta lämpöä. Pimeällä taivaalla köllöttävä kuu on kuin jättisuuri heijastin, joka hohtaa kirkkaana, kun auringon säteet osuvat siihen. Samalla tavalla pieni heijastin, joka killuu takin hihassa, näkyy pimeässä yössä, kun auton valot osuvat siihen. Niin heijastin tekee myös meidät näkyviksi ja suojaa meitä liikenteen vaaroilta hämärässä.

Jeesus sanoi kerran puhuessaan kansanjoukolle:

- Minä olen maailman valo. Se joka seuraa minua, ei kulje pimeässä, vaan hänellä on elämän valo. Jeesus on kuin aurinko, joka lainaa meille valoaan. Hänen rakkautensa lämmittää ja karkottaa pelon. Jos meillä on Jeesuksen lupaama elämän valo, voimme säteillä sitä myös ympärillemme ja olla iloksi lähimmäisillemme.

Johannes 8:12

Rakas Jeesus,

kiitos rakkaudestasi

joka valaisee ja lämmittää.

*Suo, että minäkin voisin heijastaa
elämän valoa ympärilleni.*

Aamen

(Ollaan hetki hiljaa)

Älä pelkää

Ota käsiisi A4-kokoinen paperi. Rutista se niin pieneksi palloksi, kuin mahdollista.

Pelot rutistavat ihmistä kasaan ja rajoittavat elämää. Pelot voivat opettaa välttämään korkeita paikkoja, vettä tai hämähäkkejä. Yleisimpiä pelkoja ovat kuitenkin epäonnistumisen pelko, hylätyksi tulemisen tai yksinäisyyden pelko. Nämä pelot estävät ihmisiä olemasta omat itsensä. Pelot estävät toteuttamasta unelmia. Pelot toimivat niin, että ihminen menee lyttyyn.

Vanhan testamentin profeetat sanovat ”älä pelkää”.

Vanhan testamentin psalmeissa sanotaan ”älä pelkää”.

Jeesus sanoo toistuvasti ”älä pelkää”.

Enkelit sanovat usein ”älä pelkää”.

Silittlele paperi takaisin mahdollisimman suoraksi.

(Liikuttava rukous)

Iltarukouksia

Taivaan Isä, peiton alle

kömmin nukkumaan.

Ihan kohta sukellan

uneen mukavaan.

Vartioithan lepoani,

voimia kun kerään.

Ole minun kanssani,

kun uuteen aamuun herään.

Aamen.

(Laululautta)

Käperryyn

Jumalan kämmenelle,

suljen silmäni tässä.

Ajat painajaiset pois,

kannat pimeässä.

Hiljaa, hiljaa nyt nukkumaan.

Jumala suojaa lapsiaan.

(Minä täällä, Jumala!)

Jeesus, ilta hämärtää.

Kiitos, kun en yksin jää.

Tunnen käden lämpimän,

äänen lempeän.

Jokaiselle lapselle

anna joku vierelle,

isä, äiti, ystävä, pidä sylissä.

(Lapsen oma iltarukous)

Suojaasi kodit sulje,

varjele maailmaa.

Sinulta rakkautta

kaikille pulppuaa.

Isät ja äidit peitä

rauhaan ja hyvyyteen.

Lähetä enkeleitä

Perheeseen jokaiseen.

(Lapsen oma iltarukous)

Lapsien anna kasvaa

vapaita, iloiten.

Jeesus, myös vanhoja hoida

hellästi siunaten.

(Lapsen oma iltarukous)

Tule luokseni, rakas Jeesus,

tänä iltana rukoilen.

Ota hoitoosi meidän perhe

ja ystävä jokainen.

Pidä vaarista hyvää huolta.

Auta mummia jaksamaan.

Anna enkeli suojaksi meille,

kun menemme nukkumaan.

(Lapsen oma iltarukous)

Kun päivän valo pakenee,

ja kuu taivaalla hohtelee,

kun pikkulintu kotiin saa

ja pesän suojaan uinahtaa,

yön turviin minut peittele,

ja untani, enkeli, varjele.

(Omat enkelini)

Rakas suojelusenkeli,

tänä iltana olen niin väsynyt,

etten jaksaa paljon puhua sinulle.

Haluan sanoa vain tämän:

Sinä olet paras ystäväni.

Sinä olet aina vierelläni

etkä pimeässäkään

jätä minua yksin,

Suojele ja varjele minua

tänä yönä.

Aamen.

(Omat enkelini)

Tule kanssani, Herra Jeesus,

tule siunaa päivän työ.

Tule illoin ja aamuin varhain,

tule vielä, kun joutuu yö,

tule vielä, kun joutuu yö.

Tule askele askeleelta

minun kanssani kulkemaan.

Sua ilman en saata olla,

pysy luonani ainiaan,

pysy luonani, ainiaan.

(Virsi 548)

Mua siipeis suojaan kätke,

oi Jeesus, Herrani,

suojaassas suo mun olla,

jos kuinka kävisi.

Sä kaikeks tule mulle

valollas, neuvoillas,

suo joka päivä elää

mun yksin armostas.

Suo anteeks kaikki synnit,

puhdistas verelläs,

luo minuun uusi mieli,

pyhitä hengelläs.

Ja meidät suuret,

pienet, sun sulje suojaahas.

Yö rauhainen suo meille,

oi Jeesus, laupias.

(Virsi 552)

Aamurukouksia

(Omat enkelini)

Rakas suojelusenkeli,
kulje kanssani ja varjele minua
tänä päivänä.

Jumala, anna tämän päivän
olla hyvä.

Ole kanssani, kun olen
surullinen,
iloitse kanssani,
kun nauran.

Anna minun ajatella jotakin
hyvää.

Sinä et hylkää minua
milloinkaan
hyvä, uskollinen enkeli.

Anna minun sanoa jotakin
hyvää.

Aamen.

Anna minun oppia jotakin
hyvää.

(Omat enkelini)

Anna minun tehdä jotakin
hyvää.

Anna minun saada aikaan
jotakin hyvää.

Jumalan enkeli, pyydän sinua:
Tänään suojaa ja siunaa minua.
Rakkaudellasi varjele
elämän jokainen askele.

Anna tämän päivän olla hyvä,
Jumala.

(Pienten rukous)

Taivaan Isä,
 sinä kuuntelet
 joka päivä
 lapsen rukouksen.

Taivaan Isä, aina uudelleen
 auta siinä,
 mitä tänään teen.
 (Pienten rukous)

Taas yllemme aurinko saa
 taas kullassa maa kimaltaa
 taas tuulessa laulusi soi
 niin yhteen se meidätkin toi

En ymmärrä paljoakaan
 loit meille niin ihanan maan
 loit ihmiset, kukat ja puut
 ja linnuille laulavat suut

Niin huikea taivaasi on
 niin ääretön, niin rajaton
 niin pienenä käsiisi jään
 sun ihmeitäs ylistämään
 (Elämän siiville)

Nousta sain aamuun,
 lintujen lauluun,
 Jumalan luomiskauneuteen.
 Lauluista kiitän,
 aamuista kiitän.

Raikkaina kohtaan
 ne uudelleen

Käy sadekuuro,
 auringon paiste,
 kuin uutta luoden
 pinnalle maan.

Jäljissä Herran
 kasteinen nurmi
 kauneinta kukkaa

käy versomaan.

Luomisen aamun

säteistä kiitän.

Kirkkaina vielä

ne kimmeltää.

Aamuista kiitän,

ylistän Herraa.

On uusi luomus

päivä myös tää.

(Elämän siiville)

Arjen rukouksia

Tiedän, mitä tarvitsen.

Tiedän, miksi iloitsen,

miksi on ikävää.

Tiedät, Jumala, myöskin sen,

että kaikkein eniten

kaipaan ystävää.

Ystävä voi olla lyhyt, pyöreä tai
hoikka.

Ystävä voi huutaa hola, Guten
Tag tai moikka!

Ystävä voi tulla vaikka mistä.

Kiitos ystäivistä.

(Minä täällä, Jumala!)

Kun tulen luoksesi, Jumala,
olet onnesta sekaisin.

Niin paljon rakastat minua,

ja minäkin rakastan sinua.

Sinä pidät minua hyvänä.

Sinä tahdot minulle hyvää.

Sinun silmäsi ovat iloiset

ja silmissäsi minä olen kaunis.

Olen aarteesi, jota rakastat.

Anna minun aina muistaa se.

(Minä täällä, Jumala!)

Nyt tuntuu todella ikävältä.

Auta minua, Jumala.

Auta minua nyt!

Jumala, sinä olet kiltti ja

vahva.

En näe sinua,

mutta ota kädestäni kiinni

ja kävele kanssani.

Silloin olen turvassa

(Minä täällä, Jumala!)

Jumala loi niityn kukkivan,

pelloille keinuvaa viljaa.

Luotuaan koko maailman

Jumala lepäsi hiljaa.

Jumala loi taivaat, meret,

maan,

maailman lännestä itään.

Kaikki kun oli paikallaan,

Jumala ei tehnyt mitään.

Jumala loi vielä ihmisen

Kauniiseen maailmaan tähän.

Meitäkin neuvoo hän ohjaten:

levätkää tekin vähän.

(Lapsen oma katekismus)

Rakas Jumala,

Auta minua olemaan oma

itseni kun olen perheeni
keskellä.

Auta minua olemaan oma

itseni kun olen ystäväni
keskellä.

Auta minua olemaan oma
itseni, kun olen aivan yksikseni.

(Pienten rukous)

seikkailusta jännittävästä,

monta kivaa muistoa jäi

talteen matkasta tästä.

Kun me jälleen

saavumme kotisatamaan,

matkamiestä jokaista jää

siunaamaan.

Aamen.

(Laululautta)

Taivaan Isä, anna kaikki

tyhmät temput anteeksi.

Vauhti tahtoo joskus mennä

vähän liian hurjaksi.

Auta mua virheistä ja

vahingoista oppimaan.

Annathan myös rohkeutta

riidat mennä sopimaan.

Aamen,

(Laululautta)

Taivaan Isä, kiitos

Isä meidän – rukous

Isä meidän,
 joka olet taivaissa.
 Pyhitetty olkoon sinun nimesi.
 Tulkoon sinun valtakuntasi.
 Tapahtukoon sinun tahtosi,
 myös maan päällä niin kuin
 taivaissa.
 Anna meille tänä päivänä
 meidän jokapäiväinen
 leipämme. Ja anna meille
 meidän syntimme anteeksi,
 niin kuin mekin anteeksi
 annamme niille,
 jotka ovat meitä vastaan
 rikkoneet.
 Äläkä saata meitä kiusaukseen,
 vaan päästä meidät pahasta.
 Sillä sinun on valtakunta ja
 voima ja kunnia iankaikkisesti.
 Aamen.

Kaste- ja lähetyskäsky

Minulle on annettu kaikki valta
 taivaassa ja maan päällä.
 Menkää siis ja tehkää kaikki
 kansat
 minun opetuslapsikseni:
 kastakaa heitä
 Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen
 nimeen
 ja opettakaa heitä
 noudattamaan kaikkea,
 mitä minä olen käsenyt teidän
 noudattaa.
 Ja katso, minä olen teidän
 kanssanne kaikki päivät
 maailman loppuun asti.

Uskontunnustus

Minä uskon Jumalaan,
 Isään, Kaikkivaltiaaseen,
 taivaan ja maan Luojaan,
 ja Jeesukseen Kristukseen,
 Jumalan ainoaan Poikaan,
 meidän Herraamme,
 joka sikisi Pyhästä Hengestä,
 syntyi Neitsyt Mariasta,
 kärsi Pontius Pilatuksen aikana,
 ristiinnaulittiin,
 kuoli ja haudattiin,
 astui alas tuonelaan,
 nousi kolmantena päivänä
 kuolleista, astui ylös taivasiin,
 istuu Jumalan, Isän,
 Kaikkivaltiaan, oikealla puolella
 ja on sieltä tuleva
 tuomitsemaan eläviä ja
 kuolleita,

ja Pyhään Henkeen,
 pyhän yhteisen seurakunnan,
 pyhain yhteyden,
 syntien anteeksiantamisen,
 ruumiin ylösnousemisen
 ja iankaikkisen elämän.

Herran siunaus

Herra siunatkoon sinua
 ja varjelkoon sinua.
 Herra kirkastakoon kasvonsa
 sinulle
 ja olkoon sinulle armollinen.
 Herra kääntäköön kasvonsa
 sinun puoleesi
 ja antakoon sinulle rauhan.
 Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen
 nimeen.
 Aamen.

Kirjallisuus

Elämän siiville. Veisukirja. Vuori, Antti (toim.) 2008. Helsinki: Kotimaa-Yhtiöt Oy / Kirjapaja.

Hiljennytään yhdessä. Kanerva, Marjaana 2008. Helsinki: Kotimaa-Yhtiöt Oy / Kirjapaja.

Lapsen oma iltarukous. Kaskinen, Anna-Mari & Parikka, Salli 2005. Helsinki: Kirjapaja.

Lapsen oma katekismus. Kaskinen, Anna-Mari & Kaskinen, Pekka 2001. Helsinki: Kirjapaja.

Laululautta. Perhetyön ideakirja. Ohjaajan opas. Kankaanniemi Anu 2010. Keuruu:
Aikamedia Oy

Leikkaan, liimaan, luon. Askarrellen Raamatun maailmaan. Piia Hietamies 2011. Vantaa : Katharos Oy

Liikuttava hartaus. Vaittinen, Hanna & Luodeslampi, Juha 2012. Helsinki: LK- kirjat / Lasten Keskus.

Liikuttava messu. Vaittinen, Hanna & Luodeslampi, Juha 2013. Helsinki: LK- kirjat / Lasten Keskus.

Liikuttava rukous. Paavilainen, Hanna & Luodeslampi, Juha 2014.

Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja

Minä täällä, Jumala! Lapsen rukouskirja. Vikström- Jokela, Monica 2012. Helsinki: Lasten Keskus

Ollaan hetki hiljaa. Ilosanomaa lapsille. Meija Bonsdorff & Pirkko Kekki-Kärkkäinen 2011. Vantaa: Katharos Oy

Omat enkelini. Abeln, Reinhard & Menke, Franz 2009. Helsinki: Lasten Keskus.

Pienten rukous .Rock, Lois 2003. Helsinki: Lasten Keskus.

Salaisuuslaatikko. Toiminnallisia hartauksia kirkkovuoteen. Mäkinen, Aulikki & Jokela, Eero 2014. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja.

Virsikirja. Hyväksytty kirkolliskokouksessa 1986.. Kotimaa – Yhtiöt ja Kirjapaja.

40 tapaa kohdata Pyhä. Mäkinen, Aulikki & Jokela, Eero 2011. Helsinki: LK- kirjat/Lasten Keskus.